X-ik év folyam | 144. szám. | Kolozsvár, csütörtök, december 7-kén 1865.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:
Széchenyi-téren, a hidkaputól kimenet balra a 345. szám alatti ház emeletében.

Megjelen e lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délben. Ára évnegyedre 3 ft. o. é.
Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ör 7 kr., 2-or 6 kr., 3-or 5 kr. o. é. minden hirdetés után 30 kr. bélyegdij. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.
A „nyilttér"i czikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:
Középutcza, STEIN J. könyvkereskedése.

Országgyülési tudósitás.

Id. gróf Teleki Domokosnak a dec. 1-söi értekezleten mondott beszéde.

Medgyesszék érdemes követe lovagias felfogó tehetségének tanuja voltam, midön velem közös ügyet oltalmazott; de bármennyire is igyekezett jelenleg a revisio fogalmát meghatározni s czéljához megfelelöleg értelmezni, azt bebizonyitani semmi esetre nem képes, miszerint valamely törvénynek revisioja annak megváltoztatását vagy éppen megsemmisitését tenné szükségessé; már pedig világos, hogy az, ki valamely létező törvény érvényét bizonyos feltételekhez köti, az megsemmisiti azt, mert ilyenkor valósággal a feltétel lépik a törvény helyére, mely annak feltétezettjévé, conditionatumává válik. A Felség tölünk, hogy az egyesülésről szóló törvényt megváltoztassuk, legkevesebbé sem kivánja, ö csupán azt kivánja, hogy a törvényt megvizsgáljuk, azt lehető tanácskozás alá vegyük, s felette véleményünket megmondjuk; midön mi ezt megtesszük, eleget tettünk mind annak, mit a kir. leirat tölünk kiván.

Vannak t. gyülekezet eszmék, melyek minden hangsulyozás, minden ékesszólás nélkül meggyözödést fejeznek ki, és pedig azért, mert nagyon találók. Ez oknál fogva teljesen bizom, miszerint az értekezlet legöszintéub érzésem kifejezésül veendi, midön a szász nemzet iránti becsülésről szólok. Becsülöm én t. gyülekezet a szász népet azért, mert értelmes, mert szorgalmas. Az utóbbi tulajdon nem kevesebb dicséretére válik egy népnek, mint az első. A szorgalom ugyanis egy népnek egyik legnagyobb erénye, mert azon nép, mely ez erénynyel nem bir, mi sok roszat tesz az. Nem kétkedhetik tehát senki a szász nép iránti becsülésem felöl; azonban kénytelen vagyok kijelenteni, hogy meggyözödésem szerint a szász nemzet felsö rétegeiben oly bureaukraticus szellem van elterjedve, mely iránt semmi rokonszenvem nincs, melyet nemcsak az országra, hanem magára a szász nemzetre nézve is a legkárosabbnak találok

E bureaukraticus érdekeknek alapját már ezelött 60 évvel rakta le a szász nemzet regulatioja, mely azelött néhány évvel kezdödve 1805-beli rendeletben nyerte meg befejezését. A ki azonban a szász nemzet viszonyait a közelebbi idökben csak valamennyire tanulmányozta, meg kellett győződnie az iránt, miszerint a bureaucraticus érdekek a közelebbi másfél évtized alatt oly gyámolitást nyertek, oly rendkivüli jótéteményekben részesittettek, miszerint ma már a legfontosabb nemzeti kérdéseknél, s igy az unionál is ezen érdekek azok, melyek a legnagyobb befolyást gyakorolják. Ha e körülmény nem léteznék, figyelembe venné az érdemes szász követek többsége az 1848-ki magyarországi 7 dik törvénycikkely 5 dik §-át, mely Erdély mindazon törvényeit és kiváltságait, melyek a mellett, hogy a teljes egyesülést nem akadályozzák, a nemzeti szabadságnak és egyenlőségnek kedvezök, elfogadja és fentartja. Figyelembe vennék az érdemes követ urak, mennyire kedvező volt eleitől fogva a magyar alkotmány a helyhatósági szabadságoknak, s mily kedvező a közvélemény hangulata jelenleg is e szabadságoknak, midön egyfelöl a felelös ministerium megnyerhetéseért buzog, másfelöl pedig helyhatósági szabadságát minél nagyobb kiterjedésben kivánja megtartani, legtöbben nagyobb mértékben, mint mennyi a felelös ministeriummal összeférhető vagy legalább mennyire én részemről összeférhetőnek tartom.

A törvénynek fennebbi biztositása, az emlitett tényállás mellett, nincs legkisebb ok arra, miért féltsék az érdemes szász követ urak nagyon is korlátolt municipalis intézményöket a magyarországi egyesüles által. Köszönettel tartozom Medgyesszék érdemes követének, hogy egy analogus esetet hozott fel, mely nagyon is hasonlit azon helyzethez, melyben a nms szász nemzet helyhatósági intézményei az unio irányában magokat találják. Köztudomásu dolog t. értekezlet, miszerint a szász protestans egyház a kormánynak nagy befolyást engedett magára azért, hogy püspökének a kormánytól fényes évi fizetést nyerjen, s más egyházi intézményei javára gazdag adományokat eszközöljön. A protestantismus azon alapelve ellen történt ez, mely függetlenségének egyik főoszlopát abban találja, hogy lelkipásztorai a hivek által fizettessenek, és vallásos intézvényei legalább legnagyobb részben a hivök által tartassanak fenn. Mi, tisztelt értekezlet! magyar és székely protestansok ez elv iránt több féltékenységgel viseltettünk, azon az áron, hogy a fennebbi elvről lemondjunk, hogy a kormánynak vallásunk belkormányzatába befolyást engedjünk, mi is képesek lettünk volna a kormánytól évenként nehány ezer forintot püspökünk és vallásos intézményeink hasznára kieszközölni, de mi ezt tenni nem akartuk. Igaza van kir. hivatalos mltgs Gáál János urnak, miszerint a vallások szabadsága a magyarországi törvényekben is biztositva van, de mind e mellett kétséget nem szenved, miszerint mi erdélyi protestansok oly szabadságokkal és oly vallásos intézményekkel birunk, melyeket legalább mi a testvérhoniakéinál előnyösebbnek tartunk, s melyekről lemondani teljességgel szándékunkban nincs. És mit teszünk mi t. értekezlet az unioval szemben? Mi, kiknek vallásos szabadságaik és függetlenségök iránti féltékenységünk a fennebb eléhozott példából is kitetszik. Feltételeket teszünk-e mi az unio elébe? Teljességgel nem. Ilyesmivel az egész országra nézve üdvös törvény teljesülését halasztani nem kivánjuk, és pedig azért nem, mert biztosan hisszük és teljes bizalommal elvárjuk, hogy a testvér hon törvényesen tett igérete és szabadelvüsége következtében vallásos szabadságunk és függetlenségünk nem csak fenmaradni, hanem hovatovább gyarapodni és fejlödni fog. Tegyék ezt szász testvéreink is helyhatósági szabadságaik irányában és reménységökben csalódni bizonyosan nem fognak.

Átmegyek végül t. értekezlet azon ellenvetésekre, melyek az unio ellen némely nemzetiségeknél létező ellenszenvből merittettek. Tagadhatlan, miszerint az unio több ideig egyik főeszköze volt a szász és román nemzet közti izgatásoknak, azonban mi volt ennek főoka? Nemde világosan az, hogy a kormány folytonosan benne tartotta ez izgatásokban kezeit. Most alig nehány hónapja, hogy a fennebbi fő mozgató erö megszünt, s most nem de azt tapasztaljuk, miszerint daczára annak, hogy még most is számos befolyásos tekintélyek viseltetnek ellenszenvvel az unio iránt, most mégis a nép annak irányában vagy közönyös, vagy éppen jó indulattal viseltetik. Az országgyülésen, melynek egyetlen tárgyául az unio van kitüzve, a megválasztottak vagy meghivottak, bármi nemzetiségből legyenek is — mind megjelentek. Jelen vannak oly román követek, kiket számos magyar választók választottak, s kik az uniot pártolják, vannak magyar követek, kiket számos románok vagy éppen román többség választott, s midön a szász követek többsége az unio iránt lényegében részvétet nyilvánit, közülök többen készek elfogadni az arra vezető czélszerü eszközöket is. Ez több mint menynyit ezelött pár hóval csak remélni is bátorkodtunk; s ha a kormány a nemzeti mozgalmak irányában ezután is részrehajlatlan marad, a némelyeknél még létező ellenszenv is hanyatlani és apadni fog. Nincs tehát semmi ok, hogy nemzeti vagy bármely más felekezeti kisszerü érdekektől vezéreltetve, ellenezzük vagy csak hátráltassuk is azon megoldást, mely egyedül képes eszközölni, hogy a küszöbön álló birodalmi nagy életkérdésben magunknak egy biztos és szép jövöt vivjunk ki.

IV. ülés deczember 4-dikén.

Elnök székét elfoglalja s a mult ülés jegyzökönyvét 3 nyelven felolvastatván, Gull szót kér s nyilvánitván, hogy a jegyzökönyvhez van szava, igy nyilatkozik:

Gull: A szombati ülés gyorsirati jegyzökönyvben olvastam, miszerint egy mondatom a beszédemből nem ugy vétetett fel, miként én azt mondottnak képzelem, vagy mondani akartam. Lehetséges, hogy magamat a harcttüzében elszóllottam, mondani akartam s hiszem, hogy csak a következendő szavakat mondottam: „mindamellett, hogy a házakról százanként kifüggő s közöttök halálfenyegetödzéseket tartalmazó zászlók." Végbetetlenül elcsudálkoztam, hogy ezen mondatom oly nagy ingerültséget idézett elö, minekutána én másoktóli különbségért, kik ebből a határozat jogfolytonosságát következtetik; csupán megmutatni akartam, hogy én részemről ebből a határozat érvénytelenségét nem akarom származtatni. Kérném a mondatot csak igy felvétetni, és csak is ezen értelemben venni.

Ezután az igazoló bizottmány előadója báró Kemény Gábor által olvastatott fel egy jelentés, mely körülbelül ezekből áll:

Szeredahelyszék második kerületének már megválazztott pótkövete Macellariu János megbizó levelét benyujtotta, s a bizottság öt az esetben, ha dr. Rátziu a bátszegi követséget fogadja el, hitelesitett követnek elfogadni véleményezte. Továbbá dr. Petkó Lázár igazolhatása végett folyamodott a bizottsághoz, s kérelméhez egy 31 frt o. é. november 27-röl kelt adónyugtát mellékelt annek bizonyságául, hogy választó, tehát választható is; a bizottság azonban tekintetbevéve, hogy már a legfelsöbb kir. leirat szavai szerint adó után azok választók, tehát választhatók, a kik e befejezett legutolsó adólajstromok szerint egyenes adó fejében fizetnek 8 frt választó censust; dr. Petkó megválasztását nem igazolta. Végre Fogarasvidéke második vojlai kerülete választásai, törvénytelenségei ellen érkezett be folyamodás Benedek Gyulától, ennek tárgyát azonban a bizottság nem tekintvén követ-igazolási kérdésnek, illetékes elintézés végett a királyi fökormányszékhez átteszi véleményezés végett.

Elnök: Tekintetes KK. és RR.! Senkinek sincsen semmi észrevétele? kérem nyilatkozzanak! (ellenvetés nem történvén, folytatja.) Tepnapi tanácskozásunk alkalmával az unio-törvény hiteles alakjáról levén szó, és ezen hitelesség kétségbevonatván, V. Ferdinánd császár és királyunk sajátkezü aláirásával ellátott unioróli okmányt a KK. és RR. elibe terjesztem. A ki kétkednék nézze meg, ha kivánják felolvastatom. (Az okmány az itélömesternek adatik által). Ezután a tanácskozás folyama megkezdetett.

Gál János: Nem fog engem Kegyelmes Uram! tks KK. és RR! nem elvrokonimat bármely provocatio, jöjjön az bármely alakban és bármely czélból, öltözzék bár a rhetoricának ismételt praeteritionis figuráiba, azon higgadság, csendesség és mérséklet útjáról letéríteni, melyet a tárgy fontossága, szegény, oly sokat hányatott és oly sokképen feldarabolt s feldaraboltatni szándékolt hazánk integritása, és több mint másfél évtized alatt szétti-port alkotmányos állásunknak helyreállitása igényel. Négy decennium telt el ugyan azóta, hogy a praeteritionis figurát mint rhetor, tanultam; de emlékemben fenmaradt, hogy a szónoklat ezen mestersége leginkább alkalmas arra, hogy belé a legprovocálóbb ál-állitmányok beburkoltassanak, és a más véleményüek a tárgy és helyzet által igényelt higgadságukból kiforgattassanak. Ez, jót állok, nem fog velem, nem velünk sikerülni.

Engedjék meg az ellenvélemény tisztelt szónokai, hogy constatirozzuk azon különböző állást, mely minket egymástól elválaszt. Önök Uraim! az elbukott kormány és kormányok elvileges hivei, mely nézeteket valló tanácsosokat felséges urunk, királyunk, ő cs. és apostoli királyi Felsége magától eltávolitani méltóztatott. Ezen kormány theoriája előbb az absolutismus, utóbbi években az ennél is roszabb ál-alkotmányosság által vélte azt elérhetni, hogy alaptörekvését: a centralisatiot és germanisatiot a birodalom minden részeire, sőt ha lehet azon is túl kiterjessze. Széttiporta hazánknak és a felséges urunkat a legalaposabb legitimitás elvén, a kölcsönös szerződések szentségénél fogva illető, szent István koronájának minden jogait; széttiporta nemzetiségi igényeit minden nemzetiségeknek különbség nélkül, mi ellen a kor vajmi kevés szó emeltetett azok által, kik most attól tartanak, hogy talán egy velünk együtti egyenjogu alkotmányos állásban fog nemzetiségök szenvedni. Az absolutismus idejében a harcz nyilt vala, azután felállittatott a Verwirkungs-elv, s egy képzelt tabula rasán azt vélték, hogy szembe a legitim jogokkal s a népek millióinak ezek iránti legitim rokonszenvével, képesek leendenek theoriájokat a bureaucratia hatalmával s erejével állandó időkre sikeriteni.

De felséges urunk királyunk elméje és szive nem volt soha bezárva a legitimitás igazsága előtt, és császári királyi trónja mellé újra a legitimitás hiveit hivta meg tanácsosokul. Mi ezen elveket vallottuk, valljuk most is, és hivei vagyunk s maradunk Felséges urunk mostani kormányának, s az ez által vallott alkotmányos legitim nézeteknek. (Ugy van!)

Nem csupa theoriai képzelgés, mely akár igy; akár másként sikerüljön, ugyanazon eredményei lehetnének; nemis csupán a hazánk alkotmányos jogának fentartására letett eskünk, melynek bármely körülmények közt is szentségét megörizni feloldozhatlan kötelességünk, — hanem a birodalom nagy hatalmi állásának már a veszély pontjára jutása egyszersmind azon indok, miélfogva a legitimitás terét, és Felséges urunk nyilvánitott akaratját, mint véleményeink alapját fel nem adhatjuk. Önök Uraim! az ellenzékből magokat a birodalom nagy hatalmi állása hivcinek szintugy vallják. Bocsássanak meg, ha a lepergett kormányzások eredményeiből azon elvnél fogva: „ex fructibus eorum cognoscetis eos", csak egy pár elvitázhatlan tényt felhozok. Szerencsés valék egykor azon finánz ministeri kimutatásokhoz jutni, melyeket az egy széles kékkönyv alakjában négy évenként szerkeztettetni szokott a birodalom állásáról, adózási, államadóssági, catastralis stb. tekintetekből. Ezen kimutatások szerint 1856 ban, mikor még Lombardia is a birodalomhoz tartozott, az egész birodalomnak catastralis értéke fel volt számitva 10,015,314,834 ftra ostr becs. (Mellékesen megemlitem, hogy ezen összegben az akkori határok közzé szoritott Magyarország értéke 1,812,541,810 ftra, Horváthország és Slavoniáé kerek számmal 170,000,000 forintra, a Bánság és Vojvodináé 436,626,204 ftra, Erdélyé 249,626,204 ftra, Lombárdiáé pedig 1·054,772,666 ftra volt számitva.) Mint tudjuk, herczeg Metternich kormányának megbukásakor kerek számmal mintegy ezer millió államadósság maradott, és igy azon időben, mikor az absolutismus megkezdette terveit, a birodalom tiszta catastralis értéke felül volt a 9 milliárdon. És azon rendszer, mely a legitimitást fefforgatta, elvesztette a birodalom drága gyöngyét, Lombárdiát, melynek catastrális értéke egy milliárdon felül áll, a herczeg Metternich által hagyott ezer milliónyi államadósságot 3,150 millióra emelte, és igy több mint 2 milliárddal szaporitotta a fonák rendszerére forditott roppant költségek által. Következőleg a kezökbe vett 9 milliárdnyi tiszta értékből három milliárdot és igy egyharmadát eljátszodta; aláásta a birodalom nagy hatalmi állását és tekintélyét a külföld előtt: benn pedig a jogokból kiforgatásnak, nyomásnak, megelégedetlenségnek veszedelmes szellemét terjesztette el.

Még csak egy tényt uraim e tekintetben. Önök tudják szintugy mint mi, mily kevés módja van a kormánynak hazánk anyagi emelkedésének eszközlésére nevezetesebb összegekkel járulni. 1848-ban Magyarország, Horváthország, Slavonia és Bánság direct adója tett 4,283,288 frt., vámokból jött bé 1,198,806 ft., sóból 3,586,593 ft., dohányból 13,784 ft., taxákból 2,056 ft., lotteriából 208,734 ft., postából 300,178 ft., összesen tehát Magyarország és Horváthország direct és indirect adója tett 9,598,898 frtot.; és már 1856-ban fel volt ezen adózások összege emelve 75,855,944 ftra. Erdély direct adója 1848 ban tett 1,460,922 ftot, vámokból jött bé 184,258 ft., sóból 566,990 ft., taxákból 2,056 ft., lotteriából 71,116 ft., postából 45,371 ft., összesen tehát Erdély direct és indirect adója ment 2,330,713 ftra. 1856-ban pedig Erdély direct és indirect adója tett: 12,962,971 ftot. Ez a leszállitott kormányoknak azon adózási rendszere, mely az adó összegét nagyobbra emelte, mint a forgalomban levő egész pénznek tömege mennyit teszen. Ez azon terü, mely nem azon kormányokat — mert azok mentek és képtelenek hordozására, — hanem e haza szegény népét, minket mindnyájunkat a véginségre juttatja. Ily állásba van hozva a birodalom. Minket tehát mind legitim elveink, mind alkotmányunkra letett eskünk szentsége, mind a birodalomra és szegény hazánkra háromlott, amazoknak nem folytatása, sőt a lehetőségig elhárintása kötelez, hogy a volt kormányokkal ellenkező, alkotmányos és legitim nézeteket pártoljuk jelenleg is.

Igenis Uraim! az önök állása különbözik, mit tisztán kifejezett Segesvár városának tisztelt képviselője Gull úr is azon nyilatkozatában, hogy fentartja jogát Felséges urunk september 20-ki manifestuma iránt más helyen nyilatkozni. Ezen patens egy király igazságának legnyilvánosabb bizonysága; hazánk historiai legitim jogainak és alkotmányos institutioinak elismerését foglalja az magában. És én remélem az igaz ügy azon állandó diadalát, szemben az ezzel ellenkező rendszerek változékonyságával, mely nem fog a tisztelt követ urnak módot adni azon helyen való nyilatkozatra, melyet remél. (Tetszés.)

Méltóztatott felhozni, hogy az 1848-i törvény bozatalakor itt életveszély lett volna, a mit már akkép értetni kivánt, hogy életveszélylyel fenyegetés történt, de ezt nem kivánná a törvény érvényessége ellen indokul tekinteni a tisztelt követ úr, ha emlékem nem csalatkozik, nem volt akkor itt Kolozsvárt, talán követ se volt. Itt voltam én, itt voltunk sokan mások, és biztositathatom, nem csak senki életveszélyben nem volt, sőt haja szála se görbült meg. Az unio törvényjavaslatnak az országgyülés teremében elfogadása után egy örvendező néptömeg diadallal hordozta körül akkori szebeni követ, most szász nemzet ispánya, Schmidt Konrád urat, ki maga vitte kezében az unio zászlót, és hangoztatta az uniót. — Azután éppen azon tisztelt akkori követ, most szász ispán úr is, mint megválaszlott követe Szebenszéknek a pesti közös hongyülésre, Pestre jött, együtt valánk ott, mint azon országgyülésen képviselök, egy hajszálunk se görbült meg ott is.

E tárgyat illetöleg bocsásson meg a tisztelt követ úr, ha az európai közjog állásából és hazánk törvényhozásának legfontosabb történeteiből némely okokat felhozok: Az európai közjog még eddig el nem ismerte azon elvet, hogy egy szerződésnek a

☛ Egyes példány ára 10 kr. o. é. ☚

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

maga rendes útján, meghatalmazott biztosok általi megkötése, és az illető koronás fők megerősitése után bárki azon indokoknak vitatásába bocsátkozzék, és bármi oly ürügyek alatt érvényét megtagadhassa, melyek az annak megkötése körüli beleegyezésének indokul szolgáltak. Ha ez másképp lenne, alig van szerződés, melytől valamelyik fél félre ne állhasson. — De ne feledjük hazánk egyik legsarkalatosabb törvényének, az 1787-iki azon pozsonyi törvényczikknek keletkezését, mely Magyarországra nézve a király szabad választását megszünteti, és a dicsön uralkodó felséges habsburgi háznak örökösödését a fiu ágra felállitja. Vizsgálja a tisztelt követ úr létrejöttének történetét: a vármegyék instructioikban mind erre utasitották volt e követeiket? a követek instructiojok szerint szavaztak-e? És azon törvény mégis hazánk egyik sarkatatos törvénye, mert maga törvényes rendén keletkezett, a Felség a törvényesség minden kellékeivel erősitette meg; a követnek instructioja szerinti vagy az elleni magatartása csak is közte s küldői közt lehetvén kérdés tárgya. És állani fog azon törvény, bármikép folyt is le a követek szavazása, a Felséges trón és hazánk javára s dicsőségére örök időken keresztül.

Felhozta a tisztelt követ úr az 1791-ki 6-dik törvényczikket, mint alaptörvényt, mely Erdélynek külön állását biztositotta, s ha jól fogom fel véleményét, azt következtette, hogy ezt csak is a két ország közti diplomatiai szerződéssel lehetett volna megváltoztatni. Előre bocsátva azt, hogy ezen 1791-i 6-ik törvényczikk se valami diplomatiai szerződés Magyarország s Erdély közt, hanem oly törvény, mint hazánk más törvényei, mely tehát a törvényhozás két tényezőinek beleegyezésével megváltoztatható, — előre bocsátva azt, hogy diplomatiai szerződéseket két külön állam külön fejedelmei szoktak egymással kötni; Erdély felséges ura pedig mint Magyarország királya birta a külön törvényhozással biró Erdélyt is, olvassuk fel magát a törvényt: „Tam sua Sacratissima Majestas, quam secuturi ejusdem ex augusta domo austriaca successores, qua legitimi Reges Hungariae Transsilvaniam tanquam ad sacram regni Hungariae coronam pertinentem, eodem cum Hungaria imperii et successionis jure tenebunt, et velut propriam habentem constitutionem, nullique alteri Regno subjectam, juxta proprias leges et constitutiones legitime confirmatas, non vero ad normam aliarum provinciarum haereditariarum gubernabunt.“ Ily állásban, midőn Erdély ő Felségének, mint Magyarország királyának tartománya, lehet-e diplomatiai szerződés Erdély uniojáról? és lehet-e kétség a diplomatiai szerződésekre tárgybani lehetetlenségénél fogva, hogy az 1847-i pozsonyi, és 1848-i erdélyi első törvényczikk mind azt, mi Erdély unioját, és Magyarország integritását a szerencsétlen mohácsi vész következtében megcsonkitotta, érvényesen megszüntesse. Önök Uraim ezen 1791-iki 6-ik törvényczikket Erdély alaptörvényének állitják, és tartalmán túli consequentiákat vontak belőle; vajha az elbukott kormányok, melyek 17 évek alatt Erdély egész köz- és magán jogát felforgatták, az örökös tartományok köz- és magán jogát az alkotmányra, és hazai törvényeink szerinti itéletre kötelező birói esküknek megszegésével beállitották, bureucratiájának sarjadékaival hazánk földét beültetni, és az ottani absolutisticus, centralisaló és germanisaló rendszert itt minden egyéb teljes széttiporásával megalapitani törekedtek, bár annak utólsó szavait tartották volna figyelemben: „non ad normam aliarum proviciarum haereditariarum gubernabunt.

Lesz tovább alkalmam tisztelt követ Gúll úrnak azon indokára is észrevételeimet megtenni, hogy az 1848-ki unio törvény a román nemzet repraesentánsai nélkül hozatott. Engedje most Szeben városa tisztelt követe, hogy beszédére tehessek némi megjegyzéseket. E tekintetben se fogom visszonozni azon modort, és elkeseredett hevet, melylyel beszédét kezdette. Hogy mennyi szüksége volt a magyar államnak a nemes szász nemzetre, és a szász nemzet a magyar államnak, s viszont a magyar állam a szász nemzetnek minő javára voltak, ez nem e terembe, hanem a historia mezejére tartozik, melyen ez tisztában van. — A dolog jelenlegi állása az, hogy egymás mellett, együtt, egy hazában, ugyanazon Felség királyi pálczája alatt kell élnünk, s fogunk is élni; e hazának javát együtt élvezni, szenvedéseit, terheit együtt fogjuk hordozni. És a mi legtöbb: a szász nemzet alkotmányos institutioi, nemzetisége és szép municipalis állása máskép biztositva nem lehetnek, csupán Magyarország alkotmányának védpaizsa alatt. Ime ennek közelebbi példája a lefolyt 17 évek alatt, melyben hogy azon férfiak, kik a birodalom kormányát vezették, a szász nemzetnek ellenségei lettek volna, senki sem állithatja. De rendszerök éppen ugy benépesitette a szász földet idegen hivatalnokaival, mint hazánk többi részeit; — megfosztotta a szász földet municipalis állásától éppen ugy, mint a többit; reá erőszakolta minden rendeleteit; még nemzeti vagyonuk s tőkéik feletti szabad rendelkezési jogukból is kivetkeztette.

Hosszasan fejtegette a tisztelt követ ur az unionak történetét, Zápolya korától óta kezdette azt, kire nézve azon vád, hogy nagyravágyó törekvései lettek volna a haza szerencsétlenségének oka, még eddig a historia mezején eldöntetlen áll. Azonban szabad legyen megjegyeznem, hogy a nemzeti fejdelmek idejében csupán egy kis idő közt ismerek, melyben Magyarországnak a felséges habsburgi házból származott királyai, engedve a nagyobb erőnek, felhagytak Erdély visszacsatolására irányzott törekvéseikkel, t. i. Báthori Gábor korától fogva Kemény János fejdelemsége kezdetéig, mi alig megy többre 50 évnél.

Reá szállott azután a tisztelt követ ur az unio körüli törekvéseknek 1691 ótai fejtegetésibe, s különösen kiemelte, hogy az e tárgyban kinevezett systematicai deputatioknak mily óvatos utasitások adattak, mikép kellett volna azok munkálatainak a törvényhatóságokkal közöltetni. E szerint elismerte maga a tisztelt követ ur is, hogy az unio nem 1848-ban rögtönöztetett, hanem huzamos idő alatt a haza fiai előtt megfontolás tárgya volt. Tisztelt követ ur! V-ik Ferdinánd ő cs. k. Felsége Magyarország törvényes királya, Erdély törvényes fejedelme volt. Ezen felséges fejedelem hivta össze az 1848-ki országgyülést, mint királyi előterjesztés az összehivó leiratban tudtára adatott minden törvényhatóságoknak, köztök a szász földön levőknek is az unionak ezen országgyülésen tárgyalása, elküldötték a szász törvényhatóságok is követeiket, kik az unioba beléegyeztek; általános közakaratával az országgyülésnek határoztatott meg az unio. És midőn nincs törvénye hazánknak, sőt nincs Európa egyetlen alkotmányos államának is arról, hogy valamely törvény megszünjék törvény lenni azért, mert felette nem vitatkoztak hosszasan: ezen törvényjavaslat a törvényszabta alakban felterjesztetett megerősitésre. Megerősitette azt akkori törvényes fejedelmünk 1848. jun. 10-én kelt királyi leiratában és visszaküldötte a megerősitett törvényjavaslatot sanctio végetti ujabb felterjesztésre. Minek következtében törvényszabta módon a megerősitett törvényczikk aláirás, ugynevezett sanctio végett ismét felterjesztetett. Ez is megtörtént 1848. julius 11-én, és ő Felsége rendeletéből átküldetett a sanctionalt törvényczikk az akkori e tárgyban illetékes végrehajtó hatalmi organum. Magyarország belügyministerének, hogy több példányokban is kinyomassa, s aláiratván a Felséggel, a szokott módon az országgyülési tagok közt kiossza. — Ezen utóbbi dolog t. i. a törvényczikknek több példányokban kinyomatása s az országgyülési tagok, ugy a törvényhatóságok közti kiosztatása soha nem volt országgyülés teendője, sem a törvénybiró hatalomé, hanem a végrehajtó hatalomé, mit 1848 előtt a királyi fökormányszék vitt végbez, néha több holnapok mulva az országgyülés eloszlása után kaptuk meg ily uton a minket országgyülési tagokat illető törvényczikkeket. És ha ezt illetőleg Magyarország akkori belügyministere, vagy inkább talán a bekövetkező zavarok miatt nem is jutott el ezen törvényczikk kezeinkhez, nem azt vártam volna az ellenvélemény szónokai közül azoktól, kik most a végrehajtó hatóság, a királyi fökormányszék tagjai, hogy e szempontból vagy is a kormány mulasztása miatt a törvény érvényessége ellen, mely a sanctionak, vagy is az elfogadott s ismét felterjesztett törvényjavaslatnak aláirása által teljessé vált, kifogást tegyenek, hanem hogy minél előbb ők magok eszközöljék a több példányokbani kinyomatást, és mindnyájunknak, kik az 1848-ki országgyülés tagjai valánk, kezeinkhez juttatását. — Nézzük az 1844-ki ezt tárgyazó törvényczikkeket, s vizsgáljuk keletkezésöknek indokait. Voltak a nemzeti fejdelmekkel inauguratioikkor kötött szerződéseknek oly pontjaik, melyek elhatározták, hogy oly törvényjavaslat is törvény erejével birjon, melyet a fejdelem meg nem erősit. Miután ezek, mint fejdelmekkel inauguratioik alkalmával kötött szerződések, alaptörvényeknek tartattak: a felséges austriai házbóli fejedelmeink biztositani akarták magokat azon finági jogra nézve, hogy megerősitésök nélkül törvény nem keletkezhetik. Ezen biztositékot nem az adja meg, hogy a királyi fökormányszék, vagy a végrehajtó hatalomnak más organuma kinyomatja-e és kiosztatja-e országgyülés alatt vagy után annak tagjai közt a megerősitett törvényczikket, hanem a sanctionak szükséges volta. Ez megtörtént az 1848-diki első törvényczikkre nézve, a törvény végrehajtatott, mindenik törvényhatóság elküldé a pesti közös hongyülésre követeit, Erdély minden nemzetiségeiből voltak ott velem együtt, és részt vettek azon országgyülésben. És ha az azutáni absolutismus hazánk integritását megszakasztotta, ez a jogfolytonosságot, a törvényt, és a törvényes állás hazánk integritássának helyreállitását meg nem ronthatja szintugy, mint a minden alkotmányos institutioinkra, magára felséges urunk koronáztatására nézve is azon absolutismus és alalkotmányosság által kimondott verwirkolási elv.

Igen tisztelt követ ur! ezen koronázás áll előttünk, a legfontosabb érdekei a birodalomnak, nagy hatalmi állásának biztositása lesz ezen magyar országgyülés tanácskozásainak tárgya. Ön hive a birodalom nagy hatalmi állásának, de ezt sem mi csonkán, sem a nálunk nélküli Magyarország csonkán nem biztosithatja, az e végre szükséges törvényeket igy még tanácskozása tárgyává sem teheti. Háttérbe kell vonulni ezen nagyszerü érdekek előtt minden féltékenykedéseknek. Önök lehetetlen, hogy el ne ismerjék, hogy a lepergett kormányok theoriája ezeket nem védhette, nem sikerithette. Mondjanak le önök azon kicsinkés féltékenykedésekről, azon aggodalmakról, melyeket nemzetiségök s municipalis állások irányában a közös Magyarhon országgyülésével szemben táplálnak, hiszen azok biztositására itt törvény nem javasoltathatik e csonka törvényhozó testben, se meg nem erősittethetik, mielőtt felséges urunk sz. István koronájával megkoronáztatott volna. Önök szász institutioi szintugy verwirkolás alá hozattak volt mint a miéink, s hogy nemzetiségök is eltiportatni nem szándékoltatott, csak annak köszönhetik, hogy az egyezett a nagy, de kicsinyszerüvé vált germanisatio tendentiáival. Egyesü jenek önök Brassó igen érdemes követeivel, formulázzák kivánságaikat, melyeket mi készek vagyunk felterjeszteni. Bizvanak felséges urunkban, ki minden magáu érdekek felett áll, kogy azokat mint király, királyi előterjesztésének tárgyává teendi, és az egyetlen legitim törvényhozás utján érvényre juttatja

Hátra van még kegyelmes uram tekts KK. és RR, hogy tisztelt királyi hivatalos társam, görög keleti vallásu érsek, báró Saguna ő excja véleményére, és az ezen véleményt s indokait bővebben fejtegető tisztelt követ Ratiu urnak véleményére némi észrevételeket tegyek. Beszédének közepe táján felhozta ő excja a testvériséget, szent szó ez előttem, és öntudattal hivatkozhatom tetteimre s köznyilatkozataimra, hogy jogos igényeinek eleget kivántam mindenkor tenni. De kegyelmes ur! fájdalommal kell megjegyeznem, hogy ha mindnyájan, kik e hazának polgárai vagyunk, bár felét éreztük és tettük volna azon testvériségnek egymás irányában, mit oly gyakran hangoztatunk, e hazának sok szomoru körülményeit háriothattuk volna el. Excellentiád a szeretet vallásának egyik főpapja, én hiszem, megteszen részéről mindent, hogy e haza külön ajku minden polgárai között a kölcsönös szeretet és bizalom azon kapcsa ismét megforrjon, mely ma is és mindig épen maradott a multból, valahol a mindkét nemzetiségünk romjai s alkotmányos állásunk közös eltiprásán légváraikat emelni akaró tendentiak s absolutismusi theoriák szét nem rombolták.

Excellentiád az eszmék különbségének okául azt méltóztatott felhozni, hogy nincs egy közös alap, mely ezen különbséget eltörölje. De bocsánatot kérek, igen is meg van e közös alap, és ez az, melyet excellentiád egyik elöleges értekezleten a politika erkölcsiségének, igazságának nevezett. Ezen igazság a legitimitás, ezért állunk mi az 1848-ki törvény alapján, mert ez egyedül a legitim, az igazságos, erkölcsös alap, mitől ha bárki eltávozik, akaratja ellen sodortatik a legillegitimebb — bátran kimondom: a forradalmi elméletek alapjára. Imé ez történt most is. Excellentiád és az indokait bővebben fejtegető Ratiu követ ur az 1863-ki szebeni gyülésnek a román nemzet 4-ik nemzetiségét kimondó határozatát vették alapul, és követ Ratiu ur kifejezte, hogy az 1848-ki s azelőtti törvényeket nem ismerheti el ilyeknek, mert még akkor a román nemzet, mint nemzet azok hozatalába be nem folyt; fejtegette, hogy az országgyülés alkotó részeinek egyezniök kell a lakosok azon tömegével, melyet a törvény hatalma alá vesz; hogy a mely országgyülés nincs ugy szervezve, hogy a haza akaratját fejezze ki, és a lakosoknak minden érdekeivel összhangozzék, a haza képviseletének nem tekinthetnek, tehát az 1848-ki országgyülés következőleg az azelőttiek se voltak törvényesek, mert még nem volt a román nemzet inarticulalva, mely a balázsfalvi gyülésen, mintegy 40 ezer ember, kifejezte, hogy addig az unio ne tárgyaltassék, mig ott kifejezett kivánatuk meg nem adatnak. Következőleg az unio törvény érvényes nem lehet, s annál kevésbé tekinthetnek annak, minthogy a 12 évi absolutismus sem ismerte el; az 1863-diki april 21-ki rescriptum is kifejezte, hogy az mint a román és szász nemzet megegyezése nélkül kötött dolog nem érvényesittethetik, mig azok is bele nem egyeznek. Ujabb pertractatio alá kell tehát vétetni. Ezt a jelen országgyülés, mint a mely az 1791-ki alapon hivatott össze, a 8 frtos census pedig csak járulékul adatott hozzá, nem tehető. Kéressék meg tehát ő Felsége, hogy az 1863-ki szebeni választási javaslatot erősitse meg, s ezen alapon egy uj erdélyi országgyülés hivassék össze, mely elibe terjesztessék az unio revisioja.

Ezelőtt majdnem öt évekkel a fejérvári értekezlet alkalmával már szerencsés voltam excellentiád véleményére megjegyezni, hogy e szó „haza“ előttem nem valami eszményi lény, melybe szerelmes volnék a nélkül, hogy tudnám, mi, nem a göröngy, melyet tapodunk, nem a hegyek, völgyek, rónák, melyek terményeiből táplálkozunk, hanem egyesülete mindazoknak, kikkel és eldődeikkel mi és eldődeink egy független társadalmat alkotunk. Ezen társadalomnak állami hatalma van, megszakaszthatlanul áll fenn, mig az állam létezik, és e hatalom meg nem szünik a miatt, hogy az idők során keresztül többen vagy kevesebben részesittettek alkotmányos institutiok következtében az állam ügyei vezetésére való befolyásban. Sem az állam fogalma, sem Európának közjoga még eddig el nem ismerte azon elvet, hogy azok, kikre később a törvényhozásba való befolyás kiterjesztetett, az állam előbbi törvényeit felforgassák, érvénytelennek tartsák a miatt, mert előbb abba be nem folytak. Valyon kegyelmes ur és tisztelt követ ur! Nagy Britanniának és Irlandnak több millió katholikusai elvitathatják-e az ősi angol alkotmányos institutiok és törvények érvényét azért, mert a tudva levő eskü miatt csak annak eltörlése után kezdettek előbb belépni törvényhozó testébe és kormányába? Valyon a parlamenti reform után tehetik-e és tették e ezt azon roppant városok, melyek legelőbb akkor jutottak szavazati jogaikhoz? Teheti-e ezt Skotia vagy Irland, mely a felső házba éppen más elv szerint küldi pairjeit, mint Anglia? De kérdem, miután legelőbb 1860 után nyertek felséges urunk Lajtán tuli örökös tartományai képviseletet, semmisnek tarthatják-e ők-a trónnak azon örökösödési rendét, azon a külhatalmakkal kötött szerződéseket, azon törvényeket, és államadóssági kötelezettségeket, melyeket az akkori államhatalom nélkülek hozott létre? És kérdem végre, felséges urunk örökösödési jogát, magát a pragmatia sanctiot, ki tekinthetné érvénytelennek azért, mert abba nem csak a román nemzet mint inarticulalt nemzet, sőt általában az akkori urbéres osztály bármely nemzetiséghez tartozott is, be nem folyt.

Azt állitám, hogy ha a legitim alapot elvetjük, akaratunk, szándékunk ellen magunkat a forradalmi theoriák mezején fogjuk találni, melytől irtozunk. Meg vagyok győződve, hogy mind ő excja mind tisztelt követ Ratiu ur velem egyen'ően iszonyodnak tőlök; de tisztelt követ ur azon theoriát, mit ön felállitott, gyakorlatilag csak az 1789-től 1793-ig divatozott gyász emlékü trankhoni események közt fogjuk feltalálni. Felállittatott ott is az emberi és polgári jogok elmélete, ebből vonatott ki a következtetés, hogy a mi azokból nem foly ki, nem államhatalom, hanem bitorlás. Tabula rasává, mintha azelőtt semmi legitim jog, semmi államhatalom, semmi törvény, hanem minden csak népjog elleni bitorlás lett volna, tétetett minden. És a népgyülések, melyeknek rendezett államban csupán kérvényi jogaik vannak, uralkodni, feltételeket szabni, a koronának és általa összehivott törvényhozó testek hatalmaskodni kezdettek a Bastill terén elkezdve, el Versaillig, és a juniusi s augustusi párisi napokig. Imé uram, ezek a népgyülekezet és népjogok hatalma körüli theoriáknak, az államhatalmi legitimitas continuitása megtagadásának szomoru consequentiai. Ön kegyelmes ur és tisztelt követ ur, csalhatatlanul elvetik ezen consequentiákat, de kérem vessék el az elvet is, melyből ily consequentiák folynak. Én önöket e térre nem követhetem.

Az 1863-ki szebeni gyülés octroy-ja szintoly kifolyása volt ezen legitim continuitas megtagadásának Erdély alkotmányos ország volt, rendezve törvényhozó hatalma, ezen törvényhozó test felséges urunk megerősitésével határozta el, s érvényesitette az urbéri terhek megszüntetését, kimondotta a jogegyenlőséget; egy közös törvényhozás alá helyezte Magyarországot és Erdélyt; csupán ezen közös törvényhozásnak a felség beleegyezésével, mint egyetlen legitimnek lehet és van joga Erdély számára uj választási törvényt bozni. Az, minek alapján a szebeni gyülés összehivatott, csupán octroy, melynek alkotmányos államban érvénye nincs. Nem lehet egy ily gyülésről törvényt javasolni, nem lehet a mostaniról sem, mely ismét nem bir a legitimitas kellékeivel. Következőleg, miután meg van az alap, a melyen az eszmék disparitása excellentiád ohajtása szerint megszünjék, ezen legitim alap pedig csupán közös hongyülésünken van meg. Tisztelettel kérem excellentiaidat, fogadjuk köz egyetértéssel ezt el. Ott mindaz, mi mindnyájunkra nézve egyiránt kedves, felséges urunk trónjának fénye, szent István koronájának jogai, a birodalom nagyhatalmi állásának megvédése és lehetővé tétele, hazánk alkotmányának és integritássáfentartása, és minden nemzetiségek velünk egyenlő jogainak biztositása felséges urunk által létesittetni fog. E biza'om felséges urunkban és hazánk minden népei s nemzetiségei köz törvényhozásában egyesitsen bennünket. Excellentiátok szin'ugy mint Brassó vidéke követe, méltóztassanak formulázni kivánságaikat, ezeket mi felséges urunk eleibe terjesztjük, ki mint királyi előterjesztését fogja az országgyüléssel közölni. E közös helyén a jog- és igazságnak egyesülni fognk mindnyájan, egymás jogai és igaza védelmében. Egyesüljünk itt is, hogy oda az egymás iránt már itt megalapult bizodalom kisérjen.

B. Kemény Domokos: (fökormányszéki tanácsos.) Nagyméltóságu elnök ur! Tekintetes Karok és Rendek! Nem azért kivánok szólani, mintha az unio kérdésének gyámolitására szükség lenne szavamra, hanem saját igazolásom végett, mert illőnek tartom, hogy államszolgálatban levő honfiak is nyilatkozzanak a kitüzött kérdés felett, melynek szerencsés megoldásától függ hazánk szebb jövője.

Lélektani oka van annak, hogy a minoritás emberei mindig ingerlékenyebbek, idegesebbek, mert hanyatlani lálják azon ügyet, melynek fentartását — okkal, oknélkül — életkérdésnek tartják, és nem segithetnek magukon, miután bizonyos vesztéssel mennek szembe.

Ez oknál fogva nem veszem oly nagyon szivemre, ha a jelen minoritásnak valamely tagja, szenvedélye által magát elragadtatni engedi.

Mi — ez országgyülésnek idősb tagjai — évek során át a minoritáshoz tartoztunk és tudjuk, minő keserves kenyér ez!

De egyet még sem tettünk soha, nem támadtuk meg elleneinket oly oldalról, hol tudtuk, hogy az országgyülési teremben nincs hatalmukban ne-

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

nekünk felelni. Ezt nem tettük, mert nem akartuk a lovagiasság szabályait sérteni.

Azonban bárminő heves kitöréseket tennének a minoritás emberei ellenünk e teremben, a tekintetes KK. és RR., sőt a hallgatók sem hagynának föl az eddig gyakorlott higgadt modorral, melynek föntartása — a jelen körülmények közt — annyira szükséges.

Jelesen azon tisztelt honfitársaink, kik jelenleg a helyhatóságot képezik, oly fényes bizonyitékát adták politikai érettségöknek, minőt én eddigelő nem láttam sem Kolozsvártt, sem Pesten, sem a külföldön soha!

Teljesleg átértették, hogy azon ügynek, mely mellett buzognak, legnagyobb szolgálatot tesznek az által, ha csendesen tartják magokat, és föl nem szóllalnak. Est et tuti silentii merces.

Teljesleg tudják méltányolni Erdély egyik ünnepelt fiának Pesten közelebbről tartott beszédét, melyben sulyt fektetett arra, hogy hajdan a classicus időben a hallgatásnak oltárt emeltek.

Mi a szőnyegen levő tárgyat illeti, az emberi természetnek egyik sajátsága abban rejlik, hogy az emberek mindig rögeszmékkel bajlódnak, melyek miatt egy másnak éltét — minden igaz oknélkül — megkeseritik. Mi annyival sajnosabb, mivel mindig voltak, vannak és lesznek emberek, kik az ily rögeszméket magán ügyeik elömozditására eszközül fölhasználják, kik a viszszavonás lángját nem oltani, de élesziteni igyekeznek.

Ily rögeszme volt hajdanában a vallásos fanatismus, mikor az emberek nehány vallásos thesis fölött versengve, egymást — mint bünösöket — vérpadra hurczolták.

Ez idők elteltek, de csak azért, hogy ujabb, meg ujabb tévedéseknek adjanak helyet. Igy váltja föl egyik rögeszme a másikat.

Jelenleg a nemzeti fanatismus van napirenden. Ez is lejárja magát idővel, és utódaink alig lesznek képesek fölfogni, miként történhetett az, hogy ugyanazon hazának fiai egymás iránt ellenséges indulattal viseltettek csak azért, mert különböző nyelven beszéltek!

Hogy e láz, e roham meddig futja le ciclusát, az Isten titkában van, de annyi bizonyos, hogy elébb megszünnek ez, ha Erdélynek különböző ajku földnépe magára hagyatnék, ha a mivett honfiak — és itt egyik nemzetre nézve sem kivánok kivételt tenni — nem akarnák azt vezetni, hanem inkább általa vezettetnék magokat.

Erdély vegyes vidékeinek egyszerü földnépei igen jól megférnek egymás mellett, habár különböző nyelven beszélnek, s alig van nemzeti versengésekről fogalmuk. Magasabb körökben ellenben ily entête cordiale nem mindenütt ösmeretes.

Ujabb bizonysága ez annak, miszerint az egyszerü földnépének józan okossága és instinctussa inkább megvédi az emberi kebelet elfogultságoktól, mint a cselszövények által környezett politikai miveltség.

Az unio kérdése folytonos izgatottságban tartja Erdélyben a kedélyeket, és mi ennek oka? — az tekintetes Karok és Rendek, hogy az unio eszméjét közönségesen nem jó szempontból szokták fölfogni.

Sokan azt hiszik, hogy az unio nemzeti kérdés.

Ez nem áll, nem nemzeti kérdés ez, hanem alkotmányos eszme, melynek minden nemzeti követelés alá van rendelve.

Nem lehet tagadni, hogy az erdélyi magyarok, székelyek rokonszenvvel viseltetnek Magyarhon irányában. De nem ez a főok, melyért az unio teljesülését óhajtják, hanem

azon meggyőződés, hogy Erdély, magára hagyatva, nem fog soha, de soha az alkotmányos élet igéret földére belépni.

Azon meggyőződés, hogy Erdély magára hagyatva, a fondorkodásoknak, a demonstrationak martaléka leend.

Azon meggyőződés, hogy a közelebb lefolyt évek Erdélynek külön állását teljesleg lehetlenné tették.

És itt nem szólok az igazság kiszolgáltatásról, nem a közigazgatásról, mert sérteni nem kivánok, már pedig az igazság kimondása akkor sért leginkább, mikor a szenvedett méltatlanságokat igazolni nem lehet, hanem csak is a törvényhozást emlitem meg.

Ugyan kérem, hol lehetne a földkerekségén oly államférfit föllelni, ki képes lenne egy erdélyi országgyülést ugy rendezni, hogy azon Erdély minden nemzete megnyugodjék.

Kormányunk e tekintetben tett több kisérletet, de melyek czélhoz nem vezettek, s nem is vezethetnek, mivel e föladat megoldása logikai lehetlenséget foglal magában, miután egyfelől a szász és román atyafiak nem nyugodnak sem az 1791, sem az 1848, sem az 1865-beli alapon, másfelől a magyarok és székelyek sem fogadhatják el az 1863-beli censust.

És ugyan miként gyakorolhatná egy ország törvényhozási jogait, mikor országgyülését még csak nem is lehet összehivni!

Nem rokonszenv, hanem e feljebbi alkotmányos érvek azok, melyek az uniot kivánatossá teszik, melyeknél fogva akkor is óhajtanám az uniot, ha a román vagy szász nemzet fia lennék.

Egy köztiszteletben levő nagy befolyásu főpap inditványozta, miszerint ez országgyülés folyamodjék ő császári apostoli királyi Felségéhez azon alázatos kéréssel, kegyeskednék a szebeni tartományi ülésben szerkezett választási törvény szentesitése mellett, ez alapon egy uj erdélyi országgyülést rendelni, melyen aztán az unio kérdése taglalás alá lenne veendő.

Tekintetes KK. és RR.! Ne csináljunk magunknak illusiot, ne ringassuk magunkat reményekben, melyek nem teljesülhetnek soha.

Hiszem az unio kérdését ily alapon fektetett országgyülésen taglalni nem tenne egyebet, mint fölötte pálczát törni, és e jelen országgyülés majoritásától — mely annyira ragaszkodik az unio eszméjéhez — azt kivánni, hogy ez eljárásra segédkezeket nyujtson, csak annyit tenne, mintha a magyarok és székelyek az 1863-diki szebeni tartományi gyüléstől azt követelték volna, hogy proclámálja az uniot.

Éppen abban rejlik e szerencsétlen ország abnormis állása, hogy e tekintetben a törvényes alap félrevettetett, hogy 1848 óta különböző alapon különböző szellemü országgyülések hivattak egybe, melyeken Erdélynek hol egyik, hol másik nemzete meg nem nyugodt.

A szász és román nemzetek számára már adatott egy országgyülés Szebenben, a jelen országgyülésen ellenben a magyarok és székelyek vannak többségben.

Ha már — a tett inditvány szerint — a románok és szászok kedvökért egy második országgyülés hivatnék egybe, ugy önként következnék, hogy aztán a más két nemzet viszont megkivánná, hogy már számukra is adassék egy második, még pedig törvényes, alkotmányos alapon.

Ez a hazánkat környező zavaroknak, inconsequentiáknak természetes logicája, ez mutatja, mennyire szükséges már valahára visszatérni a törvényes alapra, életbeléptetni az unionak szentesitett törvényét, mely bizonnyára több garantiát nyujt Erdély minden nemzetének, mint az örökös fluctuatio, bullámzás, melybe Erdély nemzeteinek alkotmányos és nemzeti jogai rendre mind belefulnak. Intő például szolgál e tekintetben a szebeni tartományi gyülés azok előtt, kik elfogulatlanul képesek vizsgálat alá venni a Szebenben tett határozatokat.

Az unio ügyében tett ellenvetésekre leszálva, nem kivánom a szónokok egyes kitételeit birálat alá venni. Ez nem elhivatása e jelen országgyülésnek. Nem arról van szó, ki miként fejezte ki magát, hanem minő ellenvetéseket tett.

Hallottam, hogy 1848 ban a követek intimidalva voltak. Ez nem áll, jelen voltam én akkor, és jó lelkiismerettel mondhatom, hogy épp oly kevéssé volt szó intimidatioról akkor, mint most. Megtartanak engem ebben mind azok, kik e tanácskozásokban résztvettek vala.

Hallottam, hogy az unio törvénye nem hirdettetett ki. Ez már magában sem áll; de különben is, ha ez ellenvetés nem lenne ürügy, hanem valódi scrupulus, s ha csak ez akadályozta volna az unio minden pontjainak teljesedésbe vételét, ugy valóban már régóta teljesültek volna azok.

Azt kivánja, hogy egy magarendjén kelt és szentesitett alaptörvény megsemmisittessék csak azért, mert nem lehet évek mulva apodictice bebizonyitni, hogy e törvény minden egyes törvényhatóságban körhirré tétetik; valóban igen igaztalan, meg nem állható kivánság lenne. A törvény szentesitése a fő kellék, annak kihirdetése a kezeléshez tartozó mellékes dolog.

A főnnebbi követelés olyasmi lenne, mintha valaki azt kivánná, hogy egy jól fölszerelt hadi hajó a tenger sikjára ki ne bocsáttassék, miután elfeledték az egyik kabinetben föltenni a tükröt.

Aztán ha egy régi divatu táblabiró kivánná az alkotmányos rendszabályokat ily utolsó consequentiákig vinni; ez még csak megjárná

De hogy oly egyének ragaszkodjanak ez alkotmányos pedanteriákhoz, kik a reichsrathban és a szebeni tartományi gyülésen semmi jelét nem adták ősi alkotmányunk melletti buzgalmuknak, kik ellenkezőleg ily ragaszkodást a bornirtságnak tartják, mely őket csak genirozza; ez valóban különös egy tünemény.

Hallottam, hogy az unio törvénye nem maradhat fenn, mivel a román nemzet abban nem egyezett meg. Már the KK. és RR., nem országgyülés szinén, hanem elementaris oskolákban kell azt magyarázgatni, hogy egy szentesitett törvényt oly testület vagy nemzet, mely e törvény kelésekor politikai joggal nem birt, későbbre meg nem semmisithet.

Hallottam, hogy az ország rendei 1848 ban praecipitálták magokat, miután oly nagy borderejü tárgyat, minő az unio, egy ülésben elhatároztak.

Ha ez ülésben többen nyilatkoztak volna az unio ellen akkor ez ellenvetés maga helyén lenne. De tudjuk mindnyájan, hogy ez ülésben a magyarok, székelyek, szászok egyhangulag az unio mellett emeltek szót.

Éppen az mutatja, mennyire meg volt érve 1848 ban az unio eszméje, hogy azt egy ülésben el lehetett határozni.

Ha az ország rendei 1848-ban ily összhangzás mellett mégis napokon keresztül beszéltek volna az unio mellett, valóban hasonlitottak volna az ismeretes lovagboz, ki szélmalmok ellen harczolt.

Tekintetes KK. és RR! hogy jogi szempontban minő szilárd alapon áll az unio törvénye, ezt leginkább tanusitják az ellene felhozott alaptalan ellenvetések, melyek mind csak formaságokat tárgyalnak.

Fontosabb azon e jelen országgyülés ellen tett megjegyzés, hogy ez czélhoz általában nem vezet, mivel itt Erdély nemzetei ki nem egyezkedhetnek egymással, miután a román és szász atyafiak ez országgyülést törvényesnek el nem ismerhetik. Ez ellenvetés komolyabb és igen szomoritó.

Azon esetben, ha csak távolról is lehetne remélni, hogy egy ujabb alapon egybehivandó országgyülésen e czélt el lehetne érni; én legelső lennék, ki minden alkotmányos scrupulusokat félre téve az e végett tett inditványt pártolnám.

De tegye bár ki szivére kezét és vallja meg őszintén, lehet-e ezt remélni? valjon nem tennének-e a magyarok és székelyek hasonló, sőt alaposabb joggal ellenvetést egy ily vagy bárminő más alapon ujból egybehivott erdélyi országgyülés ellen?

Valóban nem menekülhet ki Erdély e zavarokból más uton, mintha visszatér a törvényesség terére, melyet bár soha el ne hagyott volna, — mintha az unio minden pontja teljesedésbe vétetik.

Hallottam, hogy e jelen országgyülés nem törvényes, és ez ellenvetést ujra nem az ősi alkotmányhoz ragaszkodó magyarok vagy székelyek, hanem nehány román és szász atyafiak hozták elé, ignorálva azt, hogy az 1791-beli szervezet epp a szász és román nemzetek kedvére modosittatott.

Magam is azon véleményben vagyok, hogy ez országgyülésen törvényt hozni nem lehet, és abban igaz nagy garantiát, megnyugvást találok, hogy ez legmagasabb helyről nem is rendeltetik. De azoknak, kik e jelen országgyülés törvényhozási hatalmát el nem ismerik, át kell látniók azt is, hogy ily hatalommal az 1863-dik tartományi gyülés sem élhetett, és jövőben sem élhet egy erdélyi országgyülés sem, bárminő alapra fektettetnék, miután e két ország törvényhozása még 1848 ban törvényszerüleg és tényleg már egyesült.

Nmltgu elnök ur! Tek. K. K. és R. R.! Mi e teremben Erdély sirja fölött állunk, de az alkotmányos élet nem Erdély valamely nemzetét, nem ennek valamely politikai vagy nemzeti jogát kivánjuk e sirba letenni, hanem betemetjük Isten segitségével a visszavonásnak doemonját, mely Erdélyt oly határtalanul szerencsétlenné tette.

Ily halott felett csakugyan kár lenne könyeket hullatni!

A főnebbiek szerint pártolom ns Kolozsmegye inditványát a nemes Brassóvárosa egyik érdemes követje által tett és több szász követek által pártolt hozzátétellel.

Végezetül csak egy kérdést vagyok bátor föltenni.

Valjon, kik tettek a szász nemzetnek nagyobb szolgálatot?

Azon érdemes követ urak, kik ingerült beszédeikben olyat követeltek, mit ez országgyülés többsége a legjobb igyekezettel sem fogadhat el, vagy Brassóvárosa követei és társai, kiknek a szász nemzet jogait biztositó kivánatát a Tek. K. K. és R. R. a legnagyobb készséggel fölkarolták?

Siulutiu érsek másfél óráig tartó beszédbe támogatja Saguna álláspontját.

Teleki Domokos: (Kir. hiv.) Nagyméltóságu Elnök ur! Nagyon tisztelt gyülekezet! Hogy ha talán előbb más vélekedéssel lettem volna, azok mik itt tegnap mondattak, meggyőztek az iránt, hogy Kolozsmegye érdemes követe inditványa egyedül bir azon tulajdonokkal, a melyek nem csak a törvényszegésnek, hanem felséges fejedelmünk akaratjának és az idő követelményeinek egyiránt megfelelnek. A mi azon inditvány törvényességét illeti, erre nézve ma több mondatott itt el, és a mi még tán elmondható, el fog mondatni. Egyébiránt erre nezve egy nehány pontot magam is fel fogok emliteni, a midőn is tegnapelőtt a szemben lévők, az ellenkező véleményüek által felhozott állitások és követelésekre fogok visszatérni. Ő felsége tőlünk azt kivánja, hogy az egyesülési törvényt megvizsgáljuk, beható tárgyalás alá vegyük és az iránti nézeteinket Ő felségének felterjeszszük. Az a kérdés — megfelel-e ennek Kolozmegye érdemes követe inditványa vagy nem? s a vele szemben tett inditványok mennyire felelnek meg annak. Továbbra azon kérdéshez fogok még röviden szólani, mit kiván a jelen körülmény, a jelen időnek követelménye. Hogy mi az unio törvényczikkét beható tanácskozás alá vettük, azt senki, ki az eddigi tanácskozmányok folyamát hallotta, kétséghe vonni nem fogja.

Tisztelt gyülekezet! Már majdnem két napig vitatkoztunk felette, nemcsak elöleges tanácskozásokban, melyeket régebben tartottunk, hanem valóságos egyetemes országgyülésen is. Ő felsége tőlünk azt, hogy a törvényczikkelyen változtatást tegyünk, legkevésbbé sem kivánja. Ezenkivül Ő felsége akaratjának egész mértékben megfeleltünk, midőn a törvényt beható tanácskozás alá vettük és a törvény iránti véleményünket tanácskozás folytán Ő felségéhez felterjesztjük; a mi az idők követelményeit illeti, itt nem csak az országban létező egyes nemzetek, hitfelekezetek érdekein egy kissé felül kell emelkednünk, fölül kell önmagunk érdekein is emelkednünk; egy kicsit tovább kell tekintenünk, körül kell néznünk Szt István koronája alá tartozó országok között, még tovább az összes birodalomra s még azontul Európára is; szemügyre kell azt vennünk s minél messzebb tekintünk, annál inkább meg kell győződnünk hogy itt egy törvényes egy pontos és mennyire lehetséges gyors ellátásról van szükség gondoskodni, csakis az ily ellátás képes az europai viszonyoknak a birodalom körülményeinek és a Lajthán inneni tartományok érdekeinek megfelelni, mert ha a legközelebbi, tegnapelőtti napon tett inditványokat tekintem, legelsőbben is az általam igen tisztelt érsek ur b, Siaguna inditványára szállok, ugyan kérem, inditványa ezen tulajdonoknak mennyiben felel meg, megfelel-e a törvényességnek, de megfelel-é az idő kivánalmainak, mefelel-é Ő felsége kivánatának is. Ugyan tisztelt gyülekezet! mi történnék, ha Ő felségét arra kérnők, hogy méltoztassék azon országgyülést, melyet már egyszer eloszlatott, ujból összehivni, mindazon kellemetlenségeket, melyeket azon országgyülés szült, még egyszer ujból föleleveniteni. Ugyan kérdem a törvényesség kellékein kivül az opportuitás követeli-e, a most létező igen fontos körülmények megfelelnek-e irányuknak. Átmegyek már most azokra, tisztelt gyülekezet, a mik Kolozsmegye érdemes követének inditványára itten egy oldalról többek által felhozattak. Egy ténynyel szemben tisztelt gyülekezet, a melynek valódisága méltán kétség alá jön, nem elégséges azt állitni, hogy ezen tényből nem hajlando, ki azt mondotta, azon következtetést huzni, melyet talán felreértett szavából tegnap huzhattak volna; mert midőn a tény maga jön kétség alá, akkor annak következéseit igy vagy amugy szabályozni vagy változtatni nem elégséges, és valójában azon tény valósága jön kétség alá, hogy itt az 1848-béli országgyülés alatt legkevésbbé is oly jelenetek, a melyek a törvényhozás komolyságát, a törvényhozás szabad eljárását gátolták volna, történtek. Jelenleg a kormányzék igen tisztelt alelnöke az, ki akkor Kolozsvár városának első tisztviselője volt és ő bizonyára bizonyságot tehet arról, hogy a személybátorság legkevésbbé sem volt koczkáztatva, de söt a személybátorság fenntartása végett rendkivüli eszközökhez sem volt szükséges nyulni. De a dolgok további folyamata is azt igen világossá teszi és nyilvánossá. Valósággal az unio történelmében egy megbecsülhetetlen egyéniség, az universitásnak jelen elnöke, a szász nemzetnek érdemes comese, igen sajnálom hogy nincs jelen, mert az unio körül előfordult többféle eseményekre nézve igen világos és személyes bizonyságot tehetne.

Az unio iránti törvényczikk megszületett mind Magyarországon mind Erdélyben, ennek következtében az erdélyi követek elmentek a pesti országgyülésre. Tagadhatlan, hogy már akkor a kormánynak kétszinü politikája következtében az ingerültség növekedett. Pesten kétségenkivül a kedélyek föl hangoltabbak voltak mint Kolozsvárt s még is mit tapasztaltunk, azt, hogy sept. 19-én több szász követ urak tetteiket motiválva az országgyülésből kiléptek. Ekkor a szász comes ezen tettöket semmi körülmények által helyesen igazoltaknak nem ismerte el és ő megmarad; de valamint akkor a tisztelt szász követ urak a nélkül, hogy legkissebb kellemetlenség történt volna irányukban, a leghabozobb lépést, melyet egy képviselő testülettel szemben megtenni lehet, a kilépést megtették; haza jövén aztán egyiknek vagy másiknak legkissebb bántása vagy megsértése nem történt. Valójában, ha a tisztelt követ urak azt akarták volna tenni és a törvények hozatalában nem kivántak volna részt venni, az nekik Kolozsvártt is telyesen hatalmunkban lett volna; egyébiránt igen helyesnek találom igen tisztelt Gál János urnak vélekedését, miszerint megszüntetett törvényekkel szemben, azon körülményekre vagy indokokra, a melyek a törvény hozatalánál egy vagy más személyt vezérelnek — hivatkozni és ezen körülményekből a törvény megsemmitésére hozni következtetést, a leghelytelenebb, ez semmi jog és semmi törvény által nem támogatott eljárás. Átmegyek most tisztelt gyülelezet arra a mi itten az 1744-ki IX-ik törvényczikknek az approbáta 3-ik része 12-ik czímének egybehasonlitásából hoztak ki. Maga azon törvény egy más egyenesebb és dicsértebb tárgyra hozatott tudnillik legközvetlenebbül arra, hogy miképp történjék a törvényeknek hiteles helyekre való repositiója. Ezekben a törvényekben a mi indirect van mondva, az legkisebb kétséget sem hagy fel arra nézve, hogy az ő felsége által egyszer confirmált törvényt törvénynek kell tartani, olyan törvénynek, melyet soha senki kétség alá nem hozhat.

Ugyanis az 1744-ik törvényczikk azt mondja, hogy miután többen azt állitották, hogy az approbáta 3-ik czime, a felségi jogoknak hátrányára van, mi azon törvényeket iterate revolvimus s abban a törvénybeu semmi olyast, a mi Ő felsége jogának ártalmára lenne, nem találunk. A körülmények voltak különbözők. Az approbatalis időben, a midőn a fejedelem közel volt, a mint meghozatott a törvény, a fejedelem megerösitette s a megerösitett törvényekre nézve addig, a mig azok kinyomattak, kötelességévé tétetett a præsidens — a mint ott mondatik — és az itélő mesternek, hogy azon törvényekből akárkinek párt adjanak. Miután pedig a törvények kinyomattak, azokat az eredeti példányokat le kellett tenni a hiteles helyekre t. i. Fehérvárra, Kolozsmonostorra és a Váradi káptalanba.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Az 1744-iki törvény tehát nincs a felségi jogok hátrányára, mert regebben is a törvények megerösités előtt nem váltak törvénynyé. Azt mondja ugyanis az 1744-iki 9-ik törvényczikk, hogy ezután is mind addig, mig ő felsége a törvényeket megerösiti, azok törvények ne legyenek, hanem maradjanak a jegyzőkönyvekben, miután pedig a törvények kinyomattak, a megerösített eredeti példány tétessék le a hiteles helyekre; miut az régebben történt. Igen világos az, hogy ezen utóbbi rendelet nincs ellentétben az előbbivel, söt inkább az 1744-iki 9 ik törvényczikkben azt mondá Ő felsége, hogy két törvényczikk egy más mellett igen jól megállhat, világos az, hogy az Ő felsége által confirmált azon törv.-czikk törvény, és világos az, hogy a :1744-iki törvény után az ugy volt mint az approbationalis időben és világos az, hogy ezután is, miután a törvényczikkely kinyomatik, az eredetit le kell tenni a hiteles helyekre. Jóllehet tehát ezen törvényczikkelyre nézve is megtörtént ezen kihirdetés, mint azt Küküllőmegye érdemes követe előadta, de ha nem is történt volna meg, akkor is az Ő felsége által megerösitett törvényczikk maradt s annak ellenkezőjét az approbata és az 1744-iki 9-ik törv. czikkből senki sem képes bebizonyitani. Azt mondá továbbá az előttem szólók egy némelyike hogy elöleges biztositásra van szükségük és némi lenézéssel illette azon félénkeket, azon törpéket, kik elöleges feltételek kikötése nélkül is fontos, a nemzetek jogát eljátszó törvények hozatalába elegyednének. Azt kérdem a tisztelt szónok uraktól, ugyan mi elöleges biztositékokat, minő feltételeket kötött ki a szász universitás 1848-ban, midön magát az ország kikerülésével egyenesen az osztrák kormány alá helyezte. (Helyeslés)

Azt kérdem én tisztelt gyülekezet, minő jogokat kötött ki magának, minő oltalom szereket használt a tisztelt szász universitás, a midön 1852-ben mart. 15-én akkori erdélyi kormányzó Schwarzenberg Károly ő herczegsége az szász universitást megszüntette. Azt vagyok bátor kérdeni, minő elöleges és szoros kötéseket és föltételeket tett a szász universitás akkor, a midön 1863 elején a szász biroknak választásáról önként lemondott, egy oly féliratban, melyben azt fejezte ki, hogy ezen jog, mely szerint a szász nemzet birait maga választotta, egy gyöngye a szász nemzet szabadságának. Ugyan midön ezen gyöngyéről lemondott, minő elöleges biztositékot, minő elöleges garantiakat kötött ki. A tényállás ez, hogy valahányszor a magyar alkotmányra nézve kedvezőbb idők derültek, mind anynyiszor a szász universitás visszaállittatott. Fájdalommal kell azonban bevallanom hogy a szász universitás a nyers hatalmat mindannyiszor az ujjabb törvények megdöntésére használta. Igy történt ez 1861-ben Ő Nmlgának igen tisztelt Elnökünknek mint korlátnoknak aláirása alatt 1861. febr. 21. kelt azon kanczellariai rendelet, melynek következtében az ország municipiumai a maguk törvényes formajokban visszaállittattak. Ez azon alap, melyen a nemes szász universitás 1861. jul. 1-seje a maga munkálkodását megkezdette. Hogy ezen munkálkodásában miként járt el a szász universitás egészen 1863. tavaszáig, azt itt most bővebben vizsgálni nem kivánom. Tudva vannak azok igen sokak előtt és kik talán még nem tudták, azok megtanulhatják a történelemből, a történelemnek részrehajlatlan lapjaiból, 1863 tavasza után ismét megszünt az universitas gyülése mostanáig, midön a magyar alkotmányra ismét egy kedvezőbb idö kezd derengeni. Ezelőtt nehány héttel oct. 7-én azonban ujból megnyilt az universitás gyülése. Hogy mik történtek ott, azt sem kivánom tisztelt gyülekezet bővebben vizsgálni, mert nem osztom azon érdemes követ uraknak hajlamát, kik magukban véve jelentéktelen tényeket a kellemetlenségek fegyverévé, nyilává köszörülikk ki; s én ama tényeket, melyek e czélra legalkalmatasabbak volnának, hallgatással mellözöm. Egyébiránt ha az igen tisztelt követ urak a municipuimokat, melyeket, mint mondottam, az erdélyi összalkotmány jelentőségére kevés hatással voltak, ha azokat féltik ezen aggodalomból ne méltoztassanak kiindulni. Én mindazt, mi az ujabb időben ezen municipiumok kebeléből alkotmányos állásunkra nézve kellemetlenség született, az idö körülményeinek tekintem, ezen — nézetem szerint — helytelen politika következményeinek, miszerint maga azon kormány, melyet a törvényesség mezején egész lelkesedéssel köszöntöttünk — elmulasztotta mindjárt kezdetben úgy hiveivel, mint a kik ellene netalán némi idegen érzelemmel volnának — elhitetni, hogy szilárd és rendületlen alapokon nyugszik. Nézetem szerint pedig minden kormánynak ez volna legelső, legfontosabb kötelessége, s meg vagyok győződve, hogy ezen kormány, mely áll, melynek állania kell, azért, mert az idö követelményei és Felséges fejedelmünk akaratja azt hozza magával, igen rövid idö alatt be fogja bizonyitani azok előtt is, kik talán még állandósága iránt legkevésbé is kétkednek, hogy állani is fog és akkor a szász universitás valósággal igen jól be fog illeni, nemcsak a haza, hanem a kormánynak magának érdekeibe is. Hogy is ne? Mit mondhatna egy kormány a szász universitás ellen. Az a maga mindenható comesével azon publicákkal, melyek önmagukat egészitik ki, azon publicákkal, melyeknek az oeconomiai csekély ügyeken kivül, semmi politikai hatásuk nincsen? De azt hiszem — tisztelt gyulekezet! — hogy nemcsak egy ilyen szerkezet fért be a magyar alkotmánynak — a municipiumok iránt igen kedvező keretébe, és valósággal némileg idegenséggel hallottam azt, hogy épen csak azon mostani szerkezet az, melyet több tisztelt követ urak mint a szász nemzet főistápját, főoszlopait fenntartatni kivánják. Sokkal több befér a magyar alkotmánynak — a municipiumok szabadsága iránt kedvező paizsa alá. És már most — tisztelt gyülekezet! vajjon kik cselekesznek természetesebben, kik követik inkább a tényeknek — nem a szavaknak — hatalmát? azok-e klk azt, mivel most birnak, föltételképen akarják kikötni — s az által egy törvényt föltételessé tenni, — vagy azok kik bizván az itt mondott szavakban, a magyar alkotmány szellemében és a felséges fejedelem igazság szeretetében és törvényes nézeteiben, azt mondják: igenis hajlandók vagyunk, a nélkül, hogy föltételeket kivánnánk szabni, csatlakozzunk a testvér hazához, mert meg vagyunk győződve, hogy annak szárnyai alatt municipalis szabadságunk nemcsak a mostani alakját tartja meg, hanem ki fog fejlödni szabadsága, a mint egy nemzet jólléte meg kivánja. Ezekből kiindulva nagyméltóságu Elnök ur és tisztelt gyülekezet! pártolom Kolozsmegye érdemdús követe inditványát, pártolom pedig azért, mert azt nem csupán törvényesnek, nem csupán Ő Felsége fejedelmünk előttünk nyilvánitott akaratjával összeférőnek, hanem az idők követelmével egyedül megegyezőnek tartom. (Hosszas éljenzés).

Mager: Kegyelm s Úr! fentisztelt elnök! Az egész magyar nemzet közt innen és túl a Királyhágón egy mély komoly vonás húzódik — a két testvér haza Erdély és Magyarország szoros egyesülésének vonása. Megvan ezen vonásnak az ő mély bensö, lélektani jogosultsága és értélme (halljuk), az önfentartás rugója, melytől a nemes magyar és székely nemzet minden egyes fia a legnagyobbtól a legkisebbig, a palotától a kunyhóig az unio eszméjétől lelkesül, és rendkivüli erőfeszités és bátor kitartásra sarkantyuzza. Ezen indoktól jogosultsága teljes elösmerésem és rokonszenvem meg nem tagadhatom — annál kevésbé az egész nemzet egyakaratu cselekvésének bámulatát; továbbá eltitkolni nem tudom, hogy Erdélynek Magyarországgali szoros egyesülésének teljesülése, — szent István koronája reintegritását csudálatra méltó egyetértésével minden magyar tartományokkal és jogos feltételekkel, Magyarország az öszmonarchiával való kibékülés nagy müvének kezdetéül állittatnak fel, és hogy ezen szerencsés létrejövéstől a birodalom anyagi környülményeinek jobb alakulása — mondhatni annak tökéletes cónsolidálása lényegesen ettől feltételeztetik és függ. — Végre elismerem, hogy ő Felsége a mi legkegyelmesebb urunk és császárunk is a két ország egyesültét kivánja, és hogy a két országot érdeklő közös ügyek kitisztázására, valamint az egyesülés modalitása meghatározása és igy az 1848-i t. első czikk revisiojáért hivta meg az országgyülést.

Mint népem hivséges fia, mint kötelezett polgára ez országnak — mint loyalis alattvalója legkegyelmesebb császáromnak és uramnak, kötelezve érzem magamat, hogy ily nagy fontosságu és hőn ohajtott czél elérésének — útjában akadályul ne lépjek, hanem azokat teljes erömből előmozditani és kegyelni azon határig, hol ezen egyesülés által a törvénye en megszerzett jogai másoknak sértetnének vagy rövidittetnének. 1848-ban is ezen kérdést igy fogtam fel és ma is ily változatlan a nézetem ezek iránt.

Eléggé sajnos, hogy az 1848. nagy kérdés, ezen nem kevésbé fontos birodalmi ügy, mint több másfél század előtti egyesülése Erdélynek Magyarországgal, nem a hozzá illő komoly és nyugodt megfontolással kezeltetett, hanem (mit Überstürzung) átbukással végeztetett és a felett törvény is létrehozatott. (Halljuk.) Nevezetesen az akkori szász követek feltétlen bizalomnak adták oda magokat és biztositékát, szent, örökölt jogok és szabadságok fentartását — törvény útján megszerezni elmulasztották, melyhez instructiojoknál fogva, kötelezve voltak. A szász kerületek ellenben az akkor fenjáró hullámokba küldöttjeik votuma elleni protestatio által nem akartak több olajat a tüzbe önteni, és oly tényekhez hallgattak, melyeket akkor alig tudtak volna többé megváltoztatni, vagy jová tehetni; (mozgás,) de a nemzet egyhangulag itélte el az ő képviselöinek ama boldogtalan lépését és pálczát tört a felett.

Ma már ismét, legkegyelmesebb fejedelmünk által parancsolt és a körülmények ellenállhatatlan hatalmától szükségesnek szabott, ujbóli tárgyalásánál állunk ezen kérdésnek. Ma kellessék a törvényt revidealnunk, mely az ő rajta levő hiányosságok miatt még eddig életbe nem léphetett. Mint a legtökéletesebb törvényesség barátja és mint határozott ellene az önhatalom- és önkénynek, mégis ma más álláspontot kell foglalnom és a fennálló tényeknek számot adva, nem a különbeni egyedüli igényléséből a törvénynek magamat ma arra határozni, a mit az én egyéni nézetemnél fogva lehetségesnek és elérhetőnek tartok. Én t. i. a tiszta elvitázhatatlan törvényesség álláspontját oly homályositva látom a legellentétesb különbféle nemü eseményektől, annyira bonyolitottnak, és ez által valamint ama tények természetszerü következményeinél az unio kérdésben felhozott törvények continuitását erőszakosan megszakitva és elrombolva, elannyira, hogy emberi lehetetlenségnek tartom, egy tiszta, erős, semmi oldalról meg nem támadható fagalmat arról felállitani, mi még törvényes ezen kérdésben és mi nem. Ily fogalomzavar éppen a legfontosabb ügyében a birodalmi életnek szomoru dolog — a legalitás kérdésében. De e már nincs máskép. Tiltakoznom kell előre is azon ellenvetésre, hogy ezen általam felállitott elméletből t. i. az 1848-ki unio törvény jogfolytonossága megszakitása által, talán éppen a jogeljátszásnak hódolnék; e távul van tölem.

De ha nem is mint egy világi biró büntetése, mégis gyakran rendkivüli események az ő consequentiájokkal elmetszik a fonalát, melyhez jogilag vagy történelmileg örömest kötnénk, s hatalmasan kényszeritnek más út követésére. Ezen ellenállhatatlan tények logicája előtt meghajolva, nem marad egyéb hátra, ha én czélt érni, azaz: az uniot átvinni és minden avval kapcsolatban levő czélt elömozditani akarok, mint ezen országgyülés teljes törvénytelensége fenforgó vitáitól távul maradnom, és az adott tények terére helyezkednem és magamat azon megfontolás által vezettetnem, az uralgó környülmények szerint, mi lehetséges, és mit tartok átvihetönek. Tehát Erdélynek Magyarországgali egyesülése tekintetéből, az illető törvény revisioját ezen erdélyi országgyülést kell jogosnak és alkalmasnak nyilvánitanom. Itt, itt szabad nekünk feltételeket kimondanunk, jogunk van erre. Pesten, a mint hiszem, e szó „föltétel", még ki sem mondathatik. Ott csak kivánalmak- és kötésekre vagyunk utalva, és egy ilyen szerepre egy nép, mely 700 éves hecsületes multtal, törvényes hasonnemü joggal és teljes egyranguséggal bir, önmagát el nem télheti. (Bravo!)

Az utolsó országgyülési értekezleten volt szerencsém az unio kérdéséről terjedelmesen nyilatkoznom és kimondtam, hogy az unio teljesüléséhez beleegyezésemet oly biztositékok feltétele mellett kötöm, miknél fogva a sérthetetlen fentartását a két ország mindkét egyenjogu, egyenrangu felek közti, a korona által sanctionalt (Staatsvertrages) országos kötvény, mely a mi municipalis, politikai és vallási (kirchlichen) autonom jogainkat fentartva szükségesnek tartok, hogy én ennélfogva csak is feltételesen szóltam az unio mellett, csak is a principiumban egyezem és azt ösmerhetem el. Ezen magyarázataim és állitásaimnak azon tisztelet rész jutott, hogy majdnem minden később következő magyar szónok urak feleletre méltatták. Ezen éles eszü válaszokra teljes figyelemmel ügyeltem, és erre mégis ma constatiroznom kell, hogy általok eddigi nézeteimben és meggyőződéseimben legkevésbé sem ingattattam meg, igen ellenkezőleg képzelem, hogy országgyülési tevékenységünk eddigi előzményeiből nézeteim elösmerését, valóditását és ezen magos ház majoritásának önmagávali ellenmondását pillantani meg, mivel az országgyülés, bárha a többség az unio revisiojárai competentiáját megtagadja, nem kevésbé a törvény tárgyalásába tényleg beleegyeledett. (Ellenmondás.)

Én ezen az utolsó értekezleten is kimondott nézeteimet röviden ma azért bátorkodtam ismételni, hogy éppen ugy az országgyülés jegyzőkönyvébe beiktattassék, valemint szerencsémnek tartom, hogy az 1863-diki országgyülés gyorsirói jegyzőkönyv arról bizonyságot ad, hogy én ott is az 1848-diki országgyülés I-sö articulussát, törvényességét elösmertem, és ezen articulus revisiojára egyedüli lehető utnak egy erdélyi országgyülést mondottam ki.

Ezennel beleegyezésemet nyilvánitom Rannicher inditványához. (Bravo!)

Mikó Mihály: Midön a tegnapelötti ülésben magamat szólásra följegyeztettem, tettem azt két előttem szóló tiszt. képviselő társaimnak szónoklata folytán, azon benyomás alatt, melyet e szónoklatok akkor reám tettek, némely észrevételeket kivánván tenni az érintett két szónok beszédének ugy módorára, mint tartalmára nézve.

Azóta 48 óra telt el, s azon nézetek, melyeket én előadandó valék legnagyobb részt már elmondattak. E két körülmény lehetségessé teszi nekem azt, hogy midön most szerencsés vagyok e teremben szólhatni, szorossan megtarthassam a némelyek által idézett, de nem mindig megtartott törvény ama szavait: „quilibet opinantium brevitati studeat, et moderationi." (Helyes.)

Nem tagadhatom el kegyelmes uram, hogy a mily nagy érdekeltséggel és figyelemmel hallgattam Szeben városa nagyérdemü követének beszéde előzményét, éppen oly nagy volt meglepetésem, mondhatnám csodálkozásom, midön a semmi ijesztéstől vissza nem rettenő bátorságra hivatkozás alkalmával, e szónok Emschüscherung, az e padokra irányzott ujmutatás által kivánt értelmet adni. Én megvallom, aggodalmasan tekintettem körül s kerestem, valjon hol lehet elrejtve azon ellenséges csapat, melytől a szólásszabadságot itt annyira lehet félteni, hogy annak biztositására a nemzeti és egyéni szabadságra hivatkozás fegyverével kelljen megjelenni, és igen meglepettem, a midön e csapatot keresvén, e teremben a tárgy méltóságához illő higgadtsággal tanácskozó gyülés tagjait, a karzaton a tárgyalásokat legnagyobb csendességben figyelemmel kisérő ifjuságot, bájos és szelid női arczokat láttam, ugy hiszem, hogy mindezek valósággal nem elégséges okok arra, hogy az, ki itt szólani kiván, a nemzeti és egyéni bátorságra való hivatkozás fegyverével jelenjék meg.

A tiszt. követ ur csakugyan megemlité beszédje bevezetésében, hogy a szász nemzet nem mint koldus jött be a hazába, hanem hiva volt „Weil man sie brauchte zur Sicherung der Gränze." Én nem akarom kérdeni, miként lett teljesitve, s minő áldozatokba került a ns szász nemzetnek a határvédés kötelességének teljesitése... nem akarom követni a tisztelt szónokot nemzete győzelmes csatáinak helyére, azon csatáknak, melyek következtében lettek megvédve a honnak határai; én nem akarok levonni a tisztelt szász nemzet vitézségéből, söt azon tisztelet ellen, melyet én a ns szász nemzet, s azt képviselő férfiak iránt viseltetem, véteni szavaimmal egyátalában nem akarok. De azt ki kell, hogy jelentsem, hogyha igaz is, hogy a nemes szász nemzet behivásának egyik czélja a szélek biztositása volt, az életben, a valóságban védte azokat, és biztositotta a székely nemzet, és ha nem egyéb, nemzeti kronikánk, s tatár halmaink figyelmeztethetik vala a tisztelt követ urat aziránt, hogy midön a szélek őrzésében a székely nemzet annyi áldozattal fogta fel az e hazára mért csapásokat, s azoktól e honnak lakosait meg is védte, arról, hogy e hazának határai biztositása végett a nemes szász nemzetre oly nagy szüksége volt, legalább is óvatosan nyilatkozzék. (Élénk éljenzés.) De mindez a szőnyegen levő tárgyra nézve fontossággal nem bir, koldusbottal jött e e hazába valamely nemzet, vagy zarándok-pálczával, vagy győzelmes fegyverekkel, az mindegy. E tárgyat itt nem az határozza el, ki miképpen jött, kire miképpen volt szükség e hazában, hanem elhatározza azt egyedül ő Felsége urunk királyunk által egybehivatott ezen gyülésnek többsége. (Helyes.)

Méltóztassék a tiszt. képviselő ur megengedni, hogy egy pillantást vessek vissza azon kifejezésre: „mit wenigen aber charakterfesten Gesinnungs-Genossen" legyen szabad nekem a tisztelt követ ur ismert tudományos miveltségéhez képest, hogy a midön e szavakat mondá, nem volt szándéka megczáfolni ama latin mondat értelmét: „nihil fit, nihil dicitur sine ratione sufficienti."

Már pedig ha e szavak cum ratione sufficienti voltak mondva, akkor azoknak hangsulyoztatása bizonyára czélzás volt másokra. De én nem kivánok e tárgyban sokat mondani, csak annyit jegyzek meg, hogy a t. követ urnak azon kevés elvrokonaival szemben van e házban egy roppant nagy többség, s én e többségnek tagjait mind oly kétség alá nem vonható, jellemes férfiaknak tartom, s megkivánom, hogy öket bárki is olyanoknak tartsa, a kikről nem is szükséges elmondani, hogy charakterfestek. (Élénk tetszés.)

Nem tehetem, hogy megjegyzést ne tegyek tisztelt képviselő ur beszédének kevés elvrokonai által kitörő bravokkal fogadott ama passusára, mely a birodalom egységére és nagyságára vonatkozik, nincs a szász követ urak ez érzelmei ellen semmi szóm, én tisztelem mindenki véleményét, különösön, ha az meggyőződésen alapul, — hanem annyi mondani valóm van, miszerint ne gondolják a tisztelt szász követ urak sem azt, hogy Austria dicsőségeért egyedül a ns szász nemzet egyesülten lelkesül, sem azt, hogy Austria dicsőségének s nagyhatalmi tekintélyének alapja egyedül az általuk adoptált értelembeni Austria egysége. (Helyes.) Igen szép dolog Austria nagyságáról és egységéről nyilatkozni a polgárnak akár a meleg tüzhely mellöl, akár egy jól berendezett hivatalos bureauból, akár a tanácsteremből, hol bravokkal kisérnek hasonló nyilatkozatokat. De én tudok oly nyilatkozatokat, melyek nem a meleg tüzhely mellöl, nem a hivatalos bureaukban hangoztattak, s mégis Austria dicsőségére és nagyságára határozóbban és mélyebben behatók voltak: ott a csatatéren a török és franczia háborukban nyilatkoztak Austria nagysága és dicsősége iránt, különösön ott lelkesültek ök ez eszmékért, s ott bizonyitották be, hogy ök is akarnak egy nagy és dicső Austriát a nélkül, hogy az önök által acceptált értelembeni egységet proclamálták volna. (Élénk, hosszas helyeslés.) S midön ök nemzeti érdekeiket háttérbe szoritva a birodalom érdekeért százankint áldozták testvéreiket a csaták dühének, talán jutalomra Sz. István vagy Leopold érdemjelekre, vagy magas hivatalokra számitottak? — ó nem, mindaz, mit e csatákból haza hoztak a veterán jel, és Canonen-Kreutz, rézjelvény mind e kettő. Ezt tartom én aztán helyes, ezt lelkes nyilatkozványnak Austria nagysága és dicsősége mellett.

Áttérek már most a tiszt. gyülés engedelmével Segesvár városa követe nyilatkozatára. Végbetetlenül csodálkozom a t. képviselő ur ezen nyilatkozatán. A tisztelt követ ur beszéde kezdetén megemliti, miszerint noha látja, hogy itt verführerich Empfangra számithat minden nyilatkozat, mely szász vagy román követ részéről nem anyai nyelven mondatik el, mégis él jogával s németül szólt; mert a t. követ ur előtt itt csaknem annyi német és román, mint magyar beszéd mondatott el, s én alig hiszem, hogy valaki arról panaszkodhatnék, miként nem hallgattatott meg illő figyelemmel. Egyébiránt tisztelt követtársam nagy tévedésben látszik élni, s miután e tévedése már 48 órája, hogy tart, e tévedéséből kisegiteni kivánom. Méltóztassék elhinni, én biztositom arról, ha ama beszédet, melyet itt tegnapelött elmondott, nem csak magyar nyelven, de a magyar nyelvnek előttünk legkedvesebb dialektusán mondotta volna is el: „verführerisch Empfang"-ban még akkor sem részesült volna. (Tetszés.)

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Nagy fontosságot tulajdonit az érdemes követ ur az 1848-ki unio törvénye ellen ama körülménynek, hogy annak alkotásában a tiszt. román nemzet nem vett részt, s azt mondá, hogy nem akarja megmondani, hogy ki által volt az a törvényhozásból kizárva, semmiesetre nem a szász universitás által. Nem czélom, s nem volna itt helyén a régi törvényhozást akár védelem, akár vád alá venni. A régi törvényhozás megvédte a hazát, meg ennek alkotmányát, s ugyanezen védelem alatt megtartotta a tisztelt szász nemzet nemzeti institutioit. (Ugy van!) Ez ellen panaszt emelni, azt gondolom legalább is méltatlanság. De annyit mégis megjegyzek, hogy én, ki oly szerencsés voltam e teremben nehány országgyülés alatt, mint Csikszék követe jelen lenni, bármennyire erőltessem is emlékezetemet egyetlen egy alkalomra sem emlékezem, a melyben a nemes szász nemzet képviselői közül valaki indítványt tett volna a nemes román nemzet, mint 4 ik nemzet beczikkelyeztetése iránt. (Igaz, ugy van.)

De arra igenis emlékezem, hogy azon országgyülések mindegyikéhez a királyföldön lakó románok által igen nevezetes és terjedelmes panaszok adattak be a nemes szász nemzet ellen. (Igaz.) Ha tehát valaki védelme alá vesz egy nemzetet, egy felekezetet s azt magának a régi törvényhozásnak rovására védelmezni akarja, azt óhajtanám, legyen következetes s védje nemcsak egy, hanem más alkalommal is. (Helyeslés.) Volt a tiszt. képviselő ur beszédében még egy nevezetes nyilatkozat, mely többé kevésbé minden szász követ nyilatkozatában előfordult, s ez az, hogy az unio törvény nem érvényes, mert az néptolongás, fenyegetések között, sebesen, gyorspostán és a többi jött létre. Különösön meg kell emlitenem beszédének azon részét, hol azt mondá: „die zu Hunderten aus den Häusern herausgehengten Drohungen der Todes Strafe."

Elnök: Az érdemes követ ur e nyilatkozatát ma visszavonta.

Mikó Mihály: Ezt köszönettel vettem, mert fölmentett azon nyilatkozattól, melyet azon állitásra, ugy, mint tegnapelőtt mondatott, tenni kénytelen lettem volna.

Áttérhetek tehát, amaz passus ma tett modositására, mely abban különbözik a tegnapelőttitől, hogy ez utóbbi szerint száz meg száz halálos itélettel fenyegető zászlók függtek az ablakokból, mig a mai szerint száz meg száz oly zászlók, melyek halálos itélettel is fenyegettek. A különbség nem nagy, mert mindkettő azt mondja, hogy léteztek oly zászlók, melyek halálos itélettel fenyegették az unio elleni véleményüeket. Én is, mint gróf Teleki Domokos ő mltga fölötte sajnálom, hogy a szász nemzetnek általam igen tisztelt ispánját nem láthatom itt, mert ő mltga bizonyára megkimélne engem attól, hogy ezen nyilatkozatokkal szemben én adjam elé a dolog valódi állását. Hogy volt egy oly zászló, melyre az vala irva: „unio vagy halál", azt tudjuk, hogy ezen zászlót éppen a nemes szász nemzet érdemes ispánja, akkor szebenszéki követ lobogtatta, az is tudva van a közönség előtt; de kérdem, ezen fölirat: „unio vagy halál" azt teszi e, hogy, ki az uniot nem akarja meg fog halni? teljességgel nem! Éppen a tisztelt szász követ urak czáfolták azt meg, a midőn még azok is, kik a szóban forgó törvényt revideáltatni akarnák, in principio elismerték, hogy az unio Erdélyre nézve életkérdés. Ha ez igaz, pedig ugy van, akkor ezen kitétel „unio vagy halál" nem azt jelenti, hogy, ki az uniora nem szavaz, meg fog halni, hanem azt, hogy válaszszon Erdély vagy az unio, vagy unio nélkül a politikai halál között. (Helyeslés.)

Ezzel ugy hiszem eleget tettem azon kötelességnek, melylyel a szász ispán ő mltga iránti barátságomnál fogva tartoztam. De ama nyilatkozatok, hogy az unio fenyegetések és elrémitések között jött létre, s hogy a szász nemzet akkori követei csak ezen elrémitések következtében vettek részt ezen törvény alkotásában: ellenkeznek különösen Nagy-Szebenvárosa érdemes képviselőjének a szász nemzet bátorságára vonatkozó nyilatkozatával. Már, ha igaz volna, hogy valamely követ, a ki tudja, hogy személye sérthetlen, holmi zajongások következtében utasitásával ellenkező véleményt nyilvánit, az gyávaságról vádoltathatnék, én pedig ily vádat az 1848 ki szász követekről kénytelen lennék visszautasitani. Ezen padokról, hol akkor csak is szász követ urak ültek, kiknek szomszédságában nehány országgyülésen át magam is ülni szerencsés valék, nem ballottunk ugyan kihivó beszédeket, de akkor is volt a szász képviselőknek köztiszteletben álló tagja, a kire e gyülés akkori tagjai még ma is kedvesen emlékeznek vissza, s a ki már akkor mondá: „jámbor a szász, de nem félénk." Éppen azoknak, kik akkor e padokon ültek, s még inkább azoknak, kik öket utasisásokkal ide küldötték, tartoznak a tisztelt szász követek azzal, miszerint ne tartsák öket oly gyöngéknek, hogy zajongások miatt lelkiismeretük ellen szavaztak volna. Az igaz, hogy akkor a közönség élénken vett a törvényhozótest tanácskozásaiban részt, de hát oly törvényt óhajtanak-e a szász képviselő urak a haza számára hozni, mely iránt a nép közömbös, és részvétlen? Azt hiszem nem. Az is igaz, hogy akkor az ifjuság nem volt eltiltva véleménye nyilvánitásától; de azt hiszem, hogy az érett ifjuság véleménye nyilvánitásának eltiltása soha, és semmi tekintetben nem üdvös. Egyéb pedig, a mit erőszaknak, vagy rendetlenségnek lehetne nevezni, sem e teremben, sem a városban nem történt. S én azt hiszem, hogy mi, kik itt vagyunk: magyarok, székelyek, szászok és románok Kolozsvárvárosának azon sok előzékenységért, és szivességért, melylyel mind a régi országgyüléseket, mind a mostanit kebelében fogadta egyáltalában tartozunk, hogy szó nélkül ne hagyjunk e város ellen felhozott oly vádat, melyből az következnék, hogy itt akkor vagy nem volt hivatalos hatóság, vagy, ha volt, az a személybátorságot s véleményszabadságot biztositani, és megvédeni nem tudta. (Helyes.)

Azt mondá Segesvárvárosának tisztelt követe, hogy revideálni kell előbb az unio törvényét, meg kell előbb alapitani a feltételeket, mert, ha egyszer Pestre mentünk, ott nem érvényesithetik óhajtásaikat. Ha állana az, hogy ott, hol kisebbségben vannak a tiszt. szász követ urak, véleményeiket nem kivánják előadni: akkor állana az ezen testületre nézve is, mert itt is kisebbségben vannak. De kérem, én azt hiszem, hogy valamely nemzet igényeinek, óhajtásainak győzelme nem a többségtől feltételeztetik, hanem attól, hogy jogosak- és törvényesek-e azok. (Tetszés, éljenzés.)

Mondatott még az is, hogy az 1848-iki unio törvény nem volna érvényes, mert annak alkotásából ki volt zárva a román nemzet. Már kérem, a mi in principio elismertetik, annak applicatiojáit is el kell fogadni. Ha tehát az 1848-ki törvények nem érvényesek azért, mert az egyik, vagy a másik nemzet, mint nemzet nem folyt be azok alkotásába, akkor állani kellene ennek minden más törvényekre nézve is, melyek befolyásuk nélkül keletkeztek. De most kérdem: van-e valaki, a ki állitaná, hogy a pragmatica sanctionak Erdélyre alkalmazása iránt hozott törvény, nem törvény azért, mert a román nemzet, mint nemzet, nem vett részt annak hozatalában. Ugy hiszem senki sincs. Következőleg éppen ugy nem lehet azt az 1848-iki törvényekre alkalmazni. Minden nemzetnek akkor képesitett tagjai ugy, a mint az akkori országgyülés szervezete megengedte, részt vehettek a törvény alkotásában, és igy e tekintetben minden ellenvetés alaptalan.

Végül nyilatkozatomat én is oly modorban kivánom befejezni, mint azt N.-Szebenvárosának tisztelt követe tette, a ki felszólitá a magyar és székely követeket, hogy az ő véleményéhez csatlakozzanak. Én is felszólitom a tiszt. szász követeket az eltérő vélemények egyesitésére, és Rannicher képviselő ur saját szavaival élek: „es ist eine glänzende Gelegenheit" bebizonyitani azt, hogy a legnagyobb fontosságu, közös ügyben a szász nemzet követeinek egymással ellenkező véleményei nem lehetnek.

Nincs már abban kétség, hogy a nézeteket, melyek mellett e hosszu vitatkozás alatt N.-Szebenváros követe, és elvbarátai küzdöttek, érvényesiteni itt nem lehet, egyetlen ut van, melyen azok a pesti országgyülés elébe kerülhetnek, s ez az, a melyet Brassó követe kimutatott. Felhivom a tiszt. követ urakot, ne zárják ki magukat abból, hogy e hazánkra ugy, mint a birodalomra fontos tárgy elhatározásában cselekvő részt vehessenek, s ugyan azért csatlakozzanak Brassó követéhez.

Itt az alkalom megmutatni, hogy a régi egyetértést, és testvéri szeretetet ismét fel tudják és akarják eleveniteni, melynek alapján a már csak nem bizonyosnak tekinthető majoritással közremüködve, segitsék elő a szönyegen levő tárgy akénti megoldását, hogy annak alapján szent István koronája területi épsége helyreállittatván, a birodalom hatalmas, s felséges urunk trónusa dicső lehessen. (Hosszas, élénk éljenzés.)

Simon Elek: (kir. hiv.) Nagyméltóságu Elnök, t. KK. és RR! Azon nagyfontosságu tárgyhoz, mely hazánk sorsát hosszu időkre lesz eldöntendő, bátor vagyok hozzá szólni, arról egyéni véleményemet és annak indokait elmondani.

Ha okát vizsgálom, miért hivatott egybe ezen országgyülés? miért tüzte ki fels. apost. királyunk mind erre, mind pedig a testvérhon összehivott országgyülésére a két haza egyesüléséről szóló törvényczikket tanácskozás tárgyául? és miért van az, hogy mindkét országgyülés az alkotmányosság elve ellenére a helyett, hogy a fennálló törvénynek előbb gyakorlati érvényesség szereztetnék, annak revisiojára hivatik fel? a feleletet abban találom: hogy 1848 és 1865 között egy történetdús, és minden irányban tanuságteljes időszak fekszik; és mivel a birodalomban annyi formatiokon átment különböző kormányzási rendszerek ezen korszakában, oly dolgokra nyeretett ki a korona sanctiója, oly elismerések, nyilatkozatok tétettek itt és ott a korona nevében, melyek a mostan, alkotmányos jogérzetünk megnyugtatására megkezdett legitimitás szabályaival homlok egyenest ellenkeznek. Semmi meglepőt nem találok abban, hogy fels. apost. Királyunk, Fejedelmünk „inter tot discrimina rerum" szentséges Személyét bővebben irtesitni kivánván, erdélyi hü népeire hivatkozik, s azokat arra hivja fel: nyilatkozzanak, minként oldassék meg az unio kérdése mindkét ország helyesen fölfogott érdekében.

Ha mindnyájan, kik itt jelen vagyunk, nemzet különbség nélkül, mint a nyilatkozatokból értettem, azon hő vágytól vagyunk áthatva, hogy az egész birodalom, melynek a sanctio pragmatica erejénél fogva elválhatatlan része vagyunk, valahára oly normalis állapotra helyeztetessék, miként kifelé az öt historiai multjánál fogva meg illető nagy hatalmi állását, tekintélyét visszanyerhesse, belölről pedig oly állapot hozassék létre, miszerént a birodalomnak minden népei számára ne csak nyugalom, hanem megnyugtatás; és ne csak béke, hanem megelégedés is eszközöltessék: akkor szent polgári kötelességünk arra is egyesülni, hogy fels. apost. királyunk jogérzete általunk gyámolittassék és dicső koronájának fénye a következetlenség minden homályától megmentessék.

Én erre vezető egyedüli biztos utnak azt tartom, ha a jelen országgyülés a revisió kérdésében szorosan a legitimitáshoz ragaszkodik.

Nekem a revisióról azon jogi fogalmam van, hogy ezen szó „revisio" egy már létező törvényt ismer és föltételez, fels. apost. Királyunk azon legmagasabb cselekvénye által, hogy a revisiót megrendelte, a 848-dlk kolozsvári I. törvényczikknek, ugy a pozsonyi 847-ik 7-ik törvényczikknek létét és jogerejét legkegyelmesebben elismerni méltóztatott, és itt közbeszólólag legyen szabad nekem nemes Szeben városa igen érdemes követe azon ellenvetésére, mintha a kolozsvári unio-törvény azért sem volna érvénynyel biró, mivel az a 744-ik évi 9-ik törvényczikk ellenére a sanctio után ki nem nyomatott és ki nem hirdettetett volna, egy kézzel fogható czáfolatot felmutatnom. Nem ugy áll a dolog, a hogy igen tisztelt követ ur mondani tetszett, mert én ezennel fölmutatok és követ urnak át is adok egy nyomtatványt, mely nyomatott 848-ban Budán, a m. kir. egyetem betüivel s a mely egész szövegét magában tartalmazza az 1848-ik évi erdélyi országgyülésen hozott és Ő felsége V. Ferdinand apost. Királyunk által szentesitett 1 sö törvényczikknek. Ezen nyomtatványon a 793 belügy miniszteri szám és 10697—848 fökormányszéki szám látszik följegyezve, mely nyilvános tanusága annak, hogy azon 1-sö törvényczikk legelőbb 848 junius 10-én, azután pedig törvényformába öntve 848 julius 11-én a legfelsőbb fejedelmi megerősitést megnyervén, ő felsége által a buda-pesti felelős miniszteriumhoz kellő kihirdetés és a teljesitendők teljesitése végett leküldetett, a belügy miniszterium pedig a szentesitett törvényczikket kinyomatván, kihirdetés végett a kir. fökormányszékhez átküldötte, ez pedig a törvényhatóságokhoz körrendelet mellett szétküldötte; annálfogva ezen törvénynek minden kellékei annyira meg vannak, hogy annak érvényességét, — miután azt fels. Fejedelmünk is fenn álló törvénynek lenni elismeri — senki jogosan nem vitathatja.

S már most a revisiora vissza térve, azt mondom, hogy a midön a törvényhozás egyik factora a Fejedelem egy, már létező törvénynek revisioját initiálja, arra felelni egyedül csak is azon országgyülés illetékes, mely a törvényt hozta.

Az országgyülés nyilatkozata három módon történhetik: vagy azt mondja, hogy megáll a törvény mellett, vagy azt, hogy a törvényt módositja, vagy végül azt mondja, hogy a törvényt megszünteti. Jogtörténelmünk mind a három nyilatkozati módra elegendő példákat tud fölmutatni.

De már a mostani esetre vonatkozólag azon kérdés merül fel, ha ezen országgyülés elegyedhetik-e oly revisióba, mely akár módositást, akár megszüntetést tárgyazhatna? azt mondom: nem, mert az erdélyi országgyülés ily cselekvény bármelyikére illetéktelen.

Az unio-törvény nem oly kebelbeli törvény, melyet az alkotmányos szervezet alapján fennállott erdélyi országgyülés még akkor is, ha abba a Fejedelem beleegyeznék, akár módosithatna, akár pedig megszüntethetne. Nem oly törvény, mely egy létrehozandó más független állammal való egyoldalu alkudozást képezhetne, azon törvény nem egyedül Erdély törvénye, hanem egyszersmind Magyarországé is, azt tehát csak egyik félnek bonczolgatni nem szabad.

A világon minden kötés, legyen az állami, diplomatiai, vagy magán szerződés, jogfogalom szerint két sarkponton fordul meg, t. i. az ajánlaton és elfogadáson. Ha mind a kettő létre jött, meg van a szerződés alapitva, mit egyik fél is egy oldalulag föl nem bonthat.

Magyarország megtette a pozsoni 7-ik törvényczikkben a 300 éves pacta conventák és a régi elévülhetetlen viszony jogczimén alapuló ajánlatát a szorosabb egyesülésre nézve. Kimondotta azt is, hogy nem kiván purificatiót, hanem elfogadja Erdélytől mindazon föltételeket és municipális jogoknak fenntartását, a melyek az egyesüléssel nem férkezetlenek, hozott törvényét a koronás király szentesitette, Erdély elismerte a követelés jogczimét, elfogadta az ajánlatot, s meghozta a kolozsvári 1-sö törvényczikket, kimondotta azt Erdély is, hogy feltételei vannak, de azokat nem akarta maga, mint külön országgyülés, megoldani, hanem fenntartotta azoknak tárgyalását a közös hongyülésre. Az alkotott erdélyi törvényczikket is a koronázott magyar király, mint egyszersmind Erdélynek törvényes fejedelme szentesitette. Igy tehát a két fél között államszerződés jött létre, s annál fogva az egyik fél is egyoldalulag nem bánthatja, nem módosithatja, meg nem szüntetheti, s arra, hogy az erdélyi országgyülés ily kérdések vitatásába bocsátkozzék, teljesen illetéktelen. Nem maradt tehát más ut fenn, mint csak is az első nyilatkozati mód, t. i. alázatos feliratban kijelenteni ő felségének, hogy Erdély a revisió tárgyául kitüzött törvény mellett megáll, azt gyakorlatba esedezik vétetni.

Igen de én nem látom elegendőnek, ha csak azt mondjuk ki: irjunk fel, miként a törvényt törvénynek tekintjük, hanem egyszersmind indokolni is kivánom, miért vagyunk ezen nézetben. Erre a kegyelmes királyi leirat elég érthető irányt ad, mert ugyan is azt mondja: „nyilatkozzék Erdély miként oldattassék meg az unio kérdése mindkét ország helyesen felfogott érdekében". Felséges apostoli királyunk atyai szive jóságát látom ezen szavakból kisugárzani, ki arra int, azt tanácsolja: fontoljuk meg érdekeinket! Nagy intés tek. KK. és RR. melyet én fiui bizodalommal kivánok igénybe venni és követni. A történelem tanusitja, miként nemzetek soha nem szoktak egybeköttetéseket szöni. A politika terén és nemzetek életében nem sympathia, nem az ellenszenv és nem is a fajrokonság, hanem az érdek határoz; nemzeteknél az érdek a hetedik nagy hatalom és a geographiai helyzet többet tesz, mint minden természeti hajlam és vonzódás. Ezt igy tudva és igy érezve, Erdélynek jeleni viszonyait szem előtt tartva, azt mondom, hogy ha Erdélynek 848-ban megalkotott unió törvénye nem volna, saját érdekünk követelné, hogy azt ma megalkossuk.

Csaknem közmondássá vált, hogy számok kormányozzák a világot, de én inkább azon német költővel tartok, ki azt mondotta: „a számok azt mutatják, miként kormányoztatik a világ". Én azt állitom, hogy ha Erdély a czélba vett decentralisatio nagy müvének bevégzése után arra a sorsra lenne kárhoztatva, hogy mint külön álló autonom ország figuráljon a birodalomban, magát fenntartani egy évig sem tudná, mert a reá nehezedő terheket elviselni és a saját szükségleteire kivántató fedezetet előteremteni képes nem volna. Vizsgáljuk meg ezen állitást részletesen.

1) Az 1865-iki birodalmi költségvetésnek az erdélyi korlátnokságot illető szakasza szerint Erdély kormányzása évenként belekerül 3.326,561 forintba.

2) Ugyanazon költségvetés szerint a bécsi legfőbb udvartanács, a legfőbb központi kormány, ő Felsége kabinet irodája, a külügy- hadügy kiadásai nincsenek azon országok szerint részletezve, de az ezen czélokrai kiadások tesznek évenként 146 millió 500,217 frtot. Átalában tudatik: miként a februári patens következtében ugy tétetett a számitás, hogy a birodalmi jogokban, és kötelezettségekben Erdély egy tizenketted része legyen; ezen most emlitett központi terhekből részeltetni fogna Erdély évenként 12.208,351 frttal.

3) Igen, de a felállitott elv szerint itt nincs még megállapodás, hanem e roppant birodalmi állam adósságból és a gleichberechtigung alapján Erdély kikapná a maga osztalékát. Azt szintén tudja mindenki, hogy a modern Ausztria 17 év alatt több adósságot csinált, mint a régi 300 év alatt.

Mert ugyanis Austria 1815-ben az európai élet-halál harcz befejeztével, midőn e fenállását veszélyeztető harczoktól dicsőséggel kibontakozott 272 millio adósággal volt terhelve, melynek évi kamatja nem tett többet, mint 4 milliot, 25 év békeáldásait élvezte Austria ezen időszak Európa legtöbb országaiban a népek anyagi jólétére, és pénzügyi viszonyaira a legüdvösebb befolyással volt, ellenben Austria állam-adóssága 1840-ben már 1021 millióra emelkedett, 1848-tól jelen ideig pedig azon adósság a 3000 milliot megüti, már ha ebből is a mondott elv szerint meg kell osztozkodni, Erdélynek állandó tőke-adósság fejébe jutni fogna osztály-részébe 250 millio.

Vannak ebben kamatozó, és nem kamatozó tőkék, már hogy Erdély mekkora kamat-illetéket fogna kapni, azt a felállitott arányt véve alapul könnyen ki lehet tudni, ha tudjuk azt, mit fizet Austria évenként kamatban az 1865 iki birodalmi költségvetés ugy mutatja, hogy a birodalom évi kamat terhe 117.080,980 frtot teszen. Ennek $^1/_{12}$-dét Erdélynek adva, fizetne évenként kamatot 9.756,748 forintot.

4) Előfordul még a költségvetésben 60 millio törlesztés alá tartozó állam-adósság, ebből is Erdély illetősége, ha testvéries osztályt fognak csinálni, 5 millio tőke-adósságot kapna.

5) Ide járul még Erdélynek saját adóssága, a földtehermentesités, mit az ország garantirozott, s a mely az állam adósságai közt nincs beszámitva.

Eddig már kiadatott Erdélyben 62 milliót megütő államkötelezvény, de fájdalom! a kárpótlási ügy, a vétel jogosultak kiszámithatlan kárára, még most 17 év mulva sincs bevégezve.

A midőn azonban végleges dézmakárpótlások, s a beunmaradt kamat-hátrálékok kiszámitása belesz fejezve, a kárpótlási tartozás meg fogja ütni a 70 milliót, melynek sorsolás utjáni törlesztésére alapról kell gondoskodni, addig is azonban évenként kamatozni kell 3.500,000 frtot.

6) Ugy tudom, hogy e földtehermentesitési alap már is deficitben van, és a birodalmi pénztártól kölcsönözött 8 milliót, ezt alkalmasint elengedni nem fogják, azonban a tiszta fizetésig kamatozni kell évenként 400,000 frtot.

E szerint Erdélyt, mint külön álló országot, terhelni fogná egy 350 millió állandó tőke-adósság és terhelni fogná, mint évenkénti szükséglet, 29.191,680 forint.

Ha már ezzel szembe állitjuk, miből tudná Erdély ezen évi kiadásait fedezni? és miből ismét a tőkét törleszteni? azon eredményre jutunk, miként Erdély évi kiadásait sem birja fedezni, hanem már az első évben több mint 10 millio deficitbe buknék.

Iskola Alapitvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

Ugyanis itt minden jövedelem-forrás legmagasabb tetőpontját elérte, és mégis az 1864-iki költségvetésből ugy jön ki, hogy Erdély beveszen az

a) Egyenes adóból	— — —	3,900,134 frt.
b) Közvetett adóból	— — —	9.087,472 frt.
c) Fiscalis uradalmakból	— —	96,682 frt.
d) Erdőségekből	— — — —	526,159 frt.
e) Vas termelésből	— — —	741,106 frt.
f) Nemes érczekből	— — —	1.495,414 frt.
g) Pénzverde, és beváltásból	—	2.655,870 frt.
h) Eladott kincstári javadalmakból		10,000 frt.
i) Államügyész kezelése alá tartozó javakból	— — — — —	758 frt.
k) Különféle alapok kezelése költségéből		538 frt.
l) Pénzügyérség bevételéből	— —	18,242 ft.
m) Bánya-hatóságok bevételéből	—	7,900 frt.
n) Különfélékből	— — —	14,656 frt.
o) Posta-jövedelemből	—	492,240 frt.
p) Távirdából	— — — —	30,675 frt.
q) Udvari-korlátnokság bevételeiből		91,076 frt.
Összesen		19.169,322 frtot teszen.
Az évi deficit teszen tehát	—	10.022,358 frtot.
Mi együtt teszi az évi kiadást		29.191,680 frt.

Szomoru képe ez Erdély állásának és jövőjének, de ha a többször illetékes felsőbb körökből hallatszott vádakat és megrovásokat, miszerint Erdély saját szükségleteit sem birja fedezni, hanem a hiányt a birodalommal kell pótolni, tekintetbe veszszük a felmutatott számitást, mindenesetre a való sággal megegyez, és tiszta bizonyságát adja annak, hogy Erdély, mint külön ország, fenn nem állhat és annálfogva saját érdeke kivánja, hogy az erősebb Magyarhonnal egyesüljön.

De ha tovább vizsgálom az érdekek végtelen sorát, ki kell mondanom, hogy Erdély még más szempontból sem állhat fenn mint külön ország.

Erdély elválását a testvérhontól viszályos körülmények szülték, és viszályosok követték.

A nemzeti fejedelmek alatt a török adózói voltunk: 1691—1722-ig csak védelme alatt állottunk a Felséges austriai dynastiának; eddig tehát legalább czimével birtunk az állami függetlenségnek, de mióta törvénynyé vált, hogy a magyar király egyszersmind Erdély fejedelme is, még czime is elveszett ez állami függetlenségünknek. Azt mondhatja ugyan valaki, hát nem birtunk e belkormányzattal? és nem-e alkótmányos szervezettel? De azt felelném reá: mindez ugy van, de nem volt ebben semmi lényeg, igen kevés volt a valóság és még kevesebb az önállósági élet. Hát nem közmondássá vált volt-e már, hogy radicalis szerződésünknek, a Leopoldi hitlevélnek csak egyetlen pontja áll; hát nem ott figurált-e törvényeink lapjain, hogy az alkotmányos élet legnagyobb garantiája: az adó megszavazási és számbavételi joggal birunk; és mégis azt kérdem: voltunk-e ennek gyakorlatában? Nemde minden országgyülésünket egy-egy sarkalatos törvényünk feladásával fizettük. meg?

És ha igy állottunk 1848 előtt, ugyan bizony hová jutottunk 48 után? mondjuk ki tisztán: mi többé országot alkotni képesek nem vagyunk. Felbomlott Erdély nemzetei között minden kapocs, fel az ország jóléte eszközlésére legszükségesebb kellék: az egyetértés. Közjogunk, mely valaha ezen országot összetartotta, privát jogunk romba hevernek lábaink előtt. Még a felépitéshez sem kezdhetünk, mert már a munka kezdetén babeli zavarba jő nyelvünk. Tegye keblére magyar, székely, szász, román kezét, ha külön ország lehetünk-e és nem vagyunk-e inkább párt-érdekek eszközei.

De tovább fejtegetve az érdekek kérdését, azt mondom, hogy mi azért sem lehetünk külön ország, mert nem tudjuk többé az osztó igazság erényét gyakorolni, és nem tudjuk s nem is birunk elég erélylyel hazánk törvény lapjaira beirt azon magaszatos intést: „una natio aliam in juribus conservet, quin, velunius, privati opressionem praepediat“ követni. Ez csak egy példával kivánom, a többi igen számosokat elballgatva illustrálni.

1861-ben hazánkban is az alkotmányos élet az ő Felsége által kiadott octoberi diploma alapján utba indittatott. Minden municipiumoknak autonomiája vissza lőn adva, ámbár a nemzet jogérzete a 48-diki intézményekre gravitalt, de elfogadta, mint áthidalást ezen 47-iki lábratett szervezkedést. De csakhamar kitünt, hogy a legfelsőbb központi kormány a legszükségesebb kelléket a pénzt megvonta a municipiumoktól. Megtörtént a nagy nemzeti retiráda, melynek közbe legyen mondva, én soha pártolója nem voltam. Oda hagytuk nagytól kicsinyig a tért, s azt elfoglalták mások, uj szervezés foganatositatott, de nem az osztó igazság alapján, mit a következő számok bizonyitanak:

Az erdélyi pénzalap fizetni kezdette Erdélyben.

a) A megyék, vidékek, székely-székek politikai igazgatása költségeit évenként 357,790 frt.

b) Ugyanazon területeken az igazságkiszolgáltatás költségeit. 459,995 frt.

c) A szász székek, vidékek és városok politikai igazgatása és törvényszolgáltatása költségeit 275,557 frt.

A m. királyi városok és a saját autonomiával biró taxás helyek azonban 1861-től kezdve a hazai pénzalapból a saját kebelekben gyakorolt autonomia fedezésére egy fillért sem kaptak, hanem arra vannak kényszeritve, hogy az osztrák törvények és rendeletek szerint, csak nagy személyzettel végezhető költséges közigazgatást és törvényszolgáltatást a magok saját erejökön és a polgárok egyenes megadóztatása alapján tartsák fenn, vagy pedig törvény-kiváltságok és alkotmány-adta autonomiai jogaikat feladják s magokat a vármegyékbe, székekbe beolvasztatni eltürjék. Nevezetesen Kolozsvár évenként egyenes és közvetett adózás utján több, mint 400,000 frttal járul a közterhek hordozásához; törvényszékének annyi a teendője, hogy az egész szászföld minden törvényhatóságának ügylet száma, statisticai adatok kimutatása szerint alig haladja felül kétezer ügy-számmal a kolozsvári törvényszéket. És mégis 1861-től kezdve többszöri kérelmezésre sem nyerhetett Kolozsvár meghallgattatást, hanem csak is ő Felsége részrehajlatlan atyai kegyelmének köszönheti, hogy a folyó évben 10 ezer frttal segedelmeztetett.

Több ilyen szinü adatokkal tudnék szolgálni, ha attól nem tartanék, hogy a t. KK. és RR. nagybecsü türelmét már is kifárasztottam. Eddigi felfejtésemnek egyedüli czélja csak a vala, hogy megmutattam, miként lejárt annak ideje, hogy mi itten többé országosdit játszhassunk, hanem fökötelességünk mind helyesen felfogott érdekeink szempontjából, mind pedig azért, hogy a Lajthán tuli birodalom részeivel a függőben álló igen nagy fontosságu állam-kérdéseket Felséges apostoli királyunk trónja szilárditására, dicsőségének és fényének emelésére minél sietőbben a közös magyarországi országgyüléssel együtt megoldhassák, oda törekedni, hogy az unio-kérdés a fenálló törvény értelmében elintéztessék.

Értem én azt és méltányolni is tudom, hogy a midőn ezen ország, mely különböző nemzetiségek alkotmány szervezetü országa volt, több mint 300 éves állami életről lemond, a multnak örömei, együtt türt fájdalmai egyszerre szivünkre tolulnak. Méltányolom én a tisztelt szász és román testvérek aggodalmait is, kik részint ös időktől fogva szeretett, részint közelebbi időkben kivivott jogaik iránt féltékenyek, de mind e mellett mindezen aggodalmakra csak azt felelhetem, mit egy általam igen tisztelt status férfi, egy más hasonlólag tisztelt status férfihoz irt: „flere possem, sed juvare non“. Én a törvényt megbontani ezen képzelt aggodalmak eltávolitásáért nem tudom, nem akarom; és ezen törvényt még azért sem bonthatom meg, mert a feltételek feletti alkudozás egy végtelen időre fogná az unio kérdését terelni. Igaza van ugyan is Szeben városa igen tisztelt követének, midön azt mondja, hogy ez előtti időkben is történtek kisérletek a szorosabb egyesülés végett, és ezek mindég feltételekhez voltak kötve de abban nekem is igazat fog adni a tisztelt követ ur, hogy ezen kisérletek épen a feltételek tárgyalása miatt nem juthattak sikerre. A mint tudjuk 791-ben komoly tárgyalások folytak e tárgyban, de a külön országgyülésen iktatott kérdés épen a feltételek miatt bukott meg. Ott áll a 791-ki május 7-éről Florenczből kiadott királyi leirat, mely a dolgot és a bukás okát igen szépen kimagyarázza. Innen van, hogy a magyarországi 825-iki országos bizottmány munkálata 20-ik pontjában méltán emelí Erdély ellen azon vádat, hogy a Magyarországgal való szorosabb egyesülést Erdély voltaképen nem is ohajtotta, s más ja nem is igen volt, mint a magyarországi koronázási diplomában betétel által maga jogait és szabadságait biztositani, miért is az országos bizottmány az unio ügyét deponálni véleményezi. Én a dolgot egy fennálló törvény megbontásával ismét ezen térre vitetni nem akarom.

Különben ne tartson semmit a nemes szász nemzet attól, hogy a közös országgyülés mindazt, a mi fenálló municipalis alkotmányában jogos és méltányos elfogadni hajlandó nem leend; a magyar jogokat nem szokott elvenni, hanem az elvetteket, sőt az önkényt feladottakat is, ha hatalmában áll, mint jogot szerető és tisztelő nemzet, vissza szokta adni. Például szolgálhat erre az 1791-diki 13-dik törvényczik, melyet a magyar nemzet annak daczára, hogy a megelőzött II. József korábani germanisatiovali coquettirozás megtörtént, éppen a szászok joga iránti érdekből alkotott.

És én biztositom a nemes szász nemzetet, hogy azon váltót, mit Erdély e tárgyban Magyarországra húz és intéz, azt a testvér-haza bizonyosan honorálni fogja, még pedig ugy fogja honorálni, miként a nemes szász nemzetnek soha nem lesz oka szem elől téveszteni Sz. István apostoli királyunknak II. törvénykönyve 22-ik fejezetében mondott azon intését: „ha valaki a vendéget jószivvel látja, annak tisztességes élelmet nyujt, valameddig a megmondottak szerint tartatik, ne hagyja el az ő tápláló gazdáját, és ne is vigye máshoz szolgálatát.“

Állhatatosan meg vagyok győződve, miként Magyarország jövőjét, alkotmányát, a nemzetiségi kérdések szerencsés megoldásától feltételezvén, általában a most előttünk aggodalmasoknak feltünő kérdéseket szerencsésen meg is fogja oldani, s ezen nagy munkájánál mindig vezércsillag gyanánt fog előtte világolni, Livius azon bölcs mondása:

„Nulla respublica quiescere potest, si foris hostem non habet, illum domi invenit.“

Ülés vége d. u. 3 órakor.

V-ik ülés dec. 5. Előleges közlés.

Elnök: A mult ülés jegyzőkönyvét magyar, német és román nyelven felolvastatván, kijelenti, miszerint Ratiu követ ur két helyről is megválasztatván, ő a hátszegi követség mellett marad. Felszólitja továbbá a szónok urakat,, hogy a lehető röviden beszéljenek, szorosan a tárgy mellett maradva. Az első szólás jogát gr. Bethlen Gábornak adja. Gróf Bethlen. Utána báró Kemény Domokos. Utána Székely Gergely beszélt, s ezután Dózsa Elek tartott tüzetesebb s kimeritő szónoklatot, melyben az ellenvéleményt törvényes érvekkel czáfolja Saguna vonatkozást vélvén magára, közbe szól, mire Dózsa felel és folytatja. Alduleánu személyes észrevételre szót kér, Zeyk K. közbe szól, hogy azoknak, a kik nem támadtattak meg személyes észrevételre szavuk nem lehet. Ezután Balomiri emel szót. Utána báró Józsika Lajos főispán, miután a tárgy ki van meritve, felkéri elnök ő excáját s a gyülést, gondolnának módot, hogy a tanácskozásnak vége lenne már. Ajánlja, hogy szavukról lemondjanak.

Rannicher szót kér.

Elnök: Azon rendben méltóztassanak szólani, melyben felszólitom.

Rannicher: Báró Józsika Lajoson volt a szó?

Elnök: Nem tartozom ugyan magamat igazolni, de megjegyzem, hogy Vér Farkas főispán, ki Dózsa követ ur után volt feljegyezve, b. Józsikának engedte a szót.

Rannicher: Bocsánatot kérek.

Elnök: Turi Gergely követ uron van a szó.

(Felkiáltások: Lemond.)

Turi lemondását jelenti, ha az utána feljegyzettek is lemondanak.

Elnök: Méltóztassék szólani, mert a többiek nem állanak el.

Turi beszél, pártolva Zeyk inditványát.

Az e gyülésen mondott szónoklatokat a részletesebb közléssel jövő számunkban adjuk.

VI-ik ülés dec. 6. Előleges közlés.

Miután elnök ő excja a gyülést a vita folytatására felszólitja, gr. Bethlen János inditványozza, hogy miután a tárgy minden oldalról megvitattatott, a nagy számmal felirt képviselő urak mondanának le szavukról, azok javasen, kik Kolozsmegye követét pártolják. — Az inditvány nagy helyeslással fogadtatván. Elnök ő excja felolvassa a feljegyzettek névsorát, kik az ügyet késleltetni nem akarván, a legnemesebb önmegadással szavukról lemondanak. A románok közül azonban csak Florián és Muresán. A szászok közül Lassel, Löwenthal, Binder, Güll, Schneider, Bedeus urak mondottak le; mind a mellett Binder és Güll urak fentartási jogukkal élve, csakugyan tüzetesebben szólottak később.

A magyarok s székelyek közül lemondottak: Geczö János, Torma Károly, Felszegi Sámuel, Benedicti Albert, gr. Eszterházi Kálmán, gr. Haller Ferencz, Karácsoni János, br. Kemény Gábor, br. Huszár Károly, Kabós László, Papp Lajos, ifj. gr. Bethlen Gábor, Gyárfás Elek, Ocsvai Ferencz. Fejér Márton, Simai Gergely, Zeyk József, br. Kemény István, br. Jósika Lajos, Domokos László, Berde Mózsa, Gajzágó Salamon, br. Szentkereszti István, Béldi Gergely, br. Apor Károly, Jakab Bogdán, gr. Bethlen Farkas, gr. Kún Gergely, Albert Mihály, br. Nopcsa Ferencz, Nagy Sámuel, gr. Haller Ignácz gr. Kálnoki Dénes beszél: Rannichernek és b. Sagunának felel, őket kiegyezésre szólitja.

Megható szép szónoklatot tartott Konrád köhalmi szász követ, gyönyörü dialecticával, s alkotmányos érzelemtől áthatott szónoklattal pártolva Zeyk Károly és Bömches urak alap-inditványát. Beszéde nagy hatást idézett elé.

Miután Móga Demeter (k. táblai ülnök), Boheczel Sándor (naszódi kapitány), Kajetán M. (táblai ülnök) bosszasan beszéltek Schaguna álláspontja mellett, Hoszszu József a történelemre hivatkozott, mely Móga ur támadásával szemben el fogja itélni ki volt az igaz román, ő-e, ki a jogra, törvényre, támaszkodott, s ott kereste nemzete üdvét, vagy mások? Ezzel felolvassa előre bejelentett óhajtásait, melyet az alkotmányos nagy többség felirata mellé csatoltatni kért.

A discussionak vége levén felállás általi szavazat történt, Schaguna inditványa mellett m. e. 32-en, Rannicheré mellett m. e. 30-an, a többi 166 Zeyk Károly inditványa mellett állván fel, a felirat roppant többséggel elhatároztatott, melyben ő Flsge alázatos tisztelettel kéretik Erdély képviseletét a közös pesti országgyülésre meghivni

Különfélék.

— A muzeum gyüjteményei, az országgyülés t. tagjai által leendő megtekinthetés végett, a jövő héten, beleszámitva már a legközelebbi vasárnapot is, minden oly nap d. e. 10-től 1 óráig nyitva lesznek, a melyen az országgyülés ülést nem tart.

*** Az akademia megnyitási ünnepélyén az erdélyi muzeumot egy négy tagu küldöttség fogja képviselni Pesten. A neveket még nem tudjuk.

*** A szinház javára tartott előadás türhető sikerrel folyt le. A fölemelt árok miatt a közönség azonban nem nagy számmal jelent meg. Az uj diszletek nagy tetszésben részesültek. A ritka ügyes rendező Fehérvári Antalt többször kihivták. Sajnos azonban, hogy a roppant pénzbe került diszletek előre láthatólag kevés szolgálatot fognak tenni, miután az összevarrás olyan helyre esik, hogy okvetlen idő előtt haszonvehetetlenekké kell váljanak. A kiknek alkalmuk volt közelebbről megtekinthetni, egyértelmüleg igy nyilatkoznak.

*** P. Szabó Pepi asszonynak közelebb jutalomjátékául Sardonnak egyik legkitünőbb vigjátékát „Az aglegények“-et fogják szinrehozni. E vigjátékot Párisban több mint 120-szor ismételték egymásután. A gondos forditást Deák Farkas eszközlé.

*** A jótékony nőegylet javára tartandtó előadá-ra közelebbről megkezdik a próbákat. Az előkészületekből itélve, élvezetes estére számithat a közönség.

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

HIRDETÉSEK.

Mindennemü

Tüzoltó vizipuskák,

kerti vizipuskák, tüzoltó-szerek, házi kútak, nyomtató, bor-, sör-, juhmosási, rét-megöntözési és ganéjlé szivattyuk, borprés, szölőcsiptető, vas eszterga, decimal és centimal mérlegek készen találtatnak a gépgyárban

HOFFMANN J. B-nél dohányutcza 11 sz. Pesten,

mely 15 évtől fogva tüzoltó vizipuskákat, szivattyukat és decimal mérlegeket készit, melyek kiállitásoknál a nagy ezüst éremmel tiszteltettek meg.

A vizipuskák árai 3 vederig, kézi targonczák — 6—12 vederig szekér vizipuskák

Veder tartalom	0	1	2	3	6	8	10	12
Ar oszt. ért. frt	25	60	80	150	450	500	800	1000

A törvényes és szilárd decimal mérlegek árai:

Erő mázsákban	1/2	1	2	3	5	8	10	15	25	40
Suly nélkül frt o. é.	14	16	18	21	25	30	37	46	60	80
Sullyal frt o. é.	15	18	21	25	32	40	48	60	86	122

Az öntött vasból készült közönséges nemü házi kutaknak árai:

Kut mélysége ölekben	1	2	3	4	5	6
Teljes kutak frt o. é.	55	65	75	85	95	105

A bővebb folyó árak ábrákkal a Képes naptár és Pesti Lloyd naptárban találhatók és kivánságra el is küldetnek. (144) 7/12 (11—*)

RÁTH MÓRnál

PESTEN megjelent: s minden könyvárusnál kapható Kolozsvártt Stein János és Demjén Lászlónál.

Parlamenti felelős kormány és megyei rendszer.

Irta TISZA KÁLMÁN.

Ára 80 kr.

Országgyülési beszédektára,

Jegyzőkönyv és Okmánytár.

Ára ivenként 3 kr.

Hugó V. A nyomorultak. Franczióból forditották Huszár I. és Revitzky S. 2. kiadás. 20 füzet. Ára 10 frt. Diszkötésben 14 frt.

Arany J. Buda halála. Hun rege. A m. akademia által Nádasdy-díjjal jutalmazott mü. Diszkötésben 3 frt.

III. Napoleon császár. Julius Caesar története. Forditotta Greguss Ágost. és Székely József. 3 kötet. Ára 10 frt.

Kazinczy Gábor. Martius Galeot könyve, Mátyás király jeles, bölcs és elmés mondásai és tetteiről. Ára 1 frt 20 kr.

Herbert L. Napoleon Lajos 1808-tól 1848-ig. Történeti korrajz. Forditotta Szabó R. és Dienes L. 10 kötet. Ára 11 frt 60 kr.

Teleki D. A Hóra támadás története. Ára 1 frt 80 kr.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda betüivel (Bel-farkasutcza 74 sz.)

Mai számunkhoz **félív** melléklet van csatolva.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.